

Plan realizacji materiału języka polskiego w klasie VI OSSP
(plan wynikowy dwustopniowy)

Kształcenie w zakresie podstawowym – 5 godz. tygodniowo (ok. 120 godz.). **Kolor szary – tematy fakultatywne).**

W ostatniej kolumnie zaznaczono wprowadzenie elementów ścieżek edukacyjnych: MED – edukacja czytelnicza i medialna, EK – edukacja ekologiczna, E – edukacja europejska, F – edukacja filozoficzna, ZDR – edukacja prozdrowotna, REG – edukacja regionalna – dziedzictwo kulturowe w regionie (tę ostatnią ścieżkę zaznaczono przy tematach, które umożliwiają wprowadzenie problematyki „małych ojczyzn”, a tym samym treści związanych z własnym regionem ucznia, w planie realizacji materiału, oczywiście, nieskonkretyzowanych). Także w ostatniej rubryce zasygnalizowano możliwość włączenia kontekstów muzycznych.

Tematyka i problematyka lekcji	Liczba godzin (orientacyjna)	Lektury i inne teksty kultury; (teksty podstawowe i konteksty)	Wymagania z zakresu kształcenia literacko-kulturowego i kształcenia językowego		Ścieżki edukacyjne
			Wymagania na poziom podstawowy Uczeń:	Wymagania dodatkowe na poziom ponadpodstawowy Uczeń:	
Przygotowanie do ustnej matury	1	tematy na egzamin ustny	– zna zasady zdawania ustnego egzaminu dojrzałości oraz wymagania (kryteria oceny) – wie, jak się przygotować do prezentacji, jak zaplanować pracę – zna źródła bibliograficzne, z których będzie korzystał – świadomie, w sposób przemyślany dokonuje wyboru tematu z podanej przez nauczyciela listy		MED

MŁODA POLSKA

Melancholicy i dekadenci. Młodopolskie pejzaże. Podróże na Wschód Sny o potędzie	4	K. Przerwa-Tetmajer, <i>Koniec wieku XIX;</i> <i>Lubię, kiedy kobieta;</i> <i>Anioł Pański</i> L. Staff,	– czyta wiersze młodopolskie z właściwą dykcją i intonacją – określa nastrój i uczucia podmiotu lirycznego – odnajduje w wierszach typowe dla schyłku wieku postawy dekadentyzmu, znużenia, przesyty – wskazuje środki stylistyczne tworzące nastrój	– określa filozoficzne źródła postawy dekadencej (Schopenhauer) – określa charakter modernistycznej liryki miłosnej – wskazuje i interpretuje przejawy młodopolskiego mizoginizmu z sztuce epoki	F <i>M. Ravel,</i> Pawana dla zmarłej infantki M. Karłowicz,
---	---	--	---	--	--

	<p><i>Deszcz jesienny,</i> <i>Kowal</i></p> <p>S. Korab-Brzozowski, * <i>Próżnia</i></p> <p>P. Verlaine, <i>Niemoc</i></p> <p>Malarstwo G. Klimta, W. Podkowińskiego, W. Weissa Grafika A. Beardsleya</p> <p>przykłady dzieł sztuki o inspiracjach orientalnych</p> <p>T. Walas, <i>Ku otchłani</i> (fragm.)</p> <p>M. Bieńczyk <i>Melancholia</i> (fragm.) wiersze poetów współczesnych, np. M. Świetlickiego</p>	<p>melancholii, smutku, przygnębienia, nieokreślonej tęsknoty</p> <p>– na podstawie utworów wskazuje różne drogi ucieczki od „ból istnienia”, jak nirwana, miłość zmysłowa, sztuka</p> <p>– charakteryzuje atmosferę emocjonalną młodopolskiej liryki pejzażowej na podstawie analizy środków stylistycznych</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega psychizacja krajobrazu</p> <p>– wskazuje charakterystyczne symbole i motywy młodopolskie (np. „osmętnica”, sen, droga, rzeka, dym), interpretuje je</p> <p>– charakteryzuje warstwę brzmieniową czytanych utworów</p> <p>– wyjaśnia przyczyny nagromadzenia motywów eschatologicznych i związanych z młodopolską duchowością</p> <p>– wymienia i wyjaśnia nazwy epoki, np.: Młoda Polska, modernizm, fin de siècle, neoromantyzm</p> <p>– przy pomocy nauczyciela analizuje poetykę wiersza</p> <p>– wskazuje reminiscencje młodopolskie w wierszach poetów współczesnych</p> <p>– porównuje postawy schyłku wieków: XIX i XX</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegał katastrofizm schyłku wieku; odnajduje jego przejawy w czytanych utworach</p> <p>– charakteryzuje poetykę czytanych wierszy, wskazując typowe i specyficzne środki stylistyczne</p> <p>– wskazuje filozoficzne konteksty „snów o potędze” (Nietzsche)</p> <p>– przygotowuje krótkie wystąpienie na temat filozoficznych podstaw epoki (Schopenhauer i Nietzsche)</p> <p>– samodzielnie interpretuje czytane utwory, wykorzystując konteksty filozoficzne i biograficzne</p> <p>– wskazuje przykłady stylizacji (np. modlitewnej) i określa ich funkcję</p> <p>– wyjaśnia przyczyny supremacji liryki w epoce młodopolskiej</p> <p>– określa sposoby wykorzystania przez literaturę i sztukę młodopolską inspiracji orientalnych</p> <p>– wskazuje w dziełach różnych sztuk (plastyki i muzyki) przykłady motywów związanych z młodopolską duchowością</p> <p>– komentuje różne nazwy epoki, wykorzystując różnorodne konteksty (np. sięgając do publicystyki epoki)</p> <p>– samodzielnie interpretuje wiersze, charakteryzując ich poetykę i problematykę</p> <p>– porównuje obraz kultury schyłku wieków: XIX i XX</p> <p>– komentuje zestawienie nazw: modernizm i postmodernizm</p>	<p><i>Pieśni o wiekuistej tęsknocie, Pieśni o wszechbycie</i> I. Strawiński, <i>Ognisty ptak</i> N. Rimski- Korsakow: <i>Szeherazada</i> C. Debussy, <i>Arabesques</i> <i>E-Dur i G- dur</i> K. Szymanows ki, <i>Pieśni muezina szalonego;</i> <i>Pieśni miłosne</i> <i>Hafiza</i></p>
--	--	--	---	--

<p>Być artystą. Jednostka i tłum.</p>	<p>2</p>	<p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Evviva l'arte</i></p> <p>S. Przybyszewski, <i>Confiteor</i> (fragm.)</p> <p>Ch. Baudelaire, <i>Padlina</i>; *<i>Okna</i>; *<i>Malarz życia</i> <i>nowoczesnego</i> (fragm.)</p> <p>przykłady malarstwa wykorzystującego tematy miejskie (np. Wojtkiewicz, de Chirico, Munch, miasta impresjonistów)</p> <p>przykłady stylów architektonicznych przełomu wieków (np. kamienice secesyjne budowle Gaudiego)</p>	<p>– na podstawie czytanych utworów poetyckich i tekstów eseistycznych określa młodopolską koncepcję artysty i sztuki</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegał konflikt artysty z filistrem</p> <p>– określa rolę, jaką przypisywano sztuce i wyjaśnia przyczyny młodopolskiego kultu sztuki i artysty</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego prawdziwa sztuka musiała być – zdaniem twórców młodopolskich – elitarna</p> <p>– charakteryzuje styl życia cyganerii (bohemy) artystycznej, wymienia znanych twórców (np. związanych z Krakowem), kawiarnie, przytacza anegdota itd.</p> <p>– charakteryzuje obraz miast i tłumy w literaturze modernistycznej</p> <p>– wskazuje środki literackie charakterystyczne dla poetyki wierszy Baudelaire’a i określa ich funkcję</p> <p>– w czytanych utworach wskazuje elementy prowokacji i naruszania dobrego smaku, formułuje sądy interpretacyjne</p> <p>– opisuje relacje wiążące człowieka z miastem-molochem w literaturze i sztuce okresu modernizmu (obcość, przerażenie, samotność, uwięzienie), odnosząc się do konkretnych utworów</p> <p>– zestawia różne koncepcje artysty poznane w I i II klasie (np. <i>poeta doctus</i>, poeta wieszcz, poeta cygan, poeta kapłan przed ołtarzem sztuki, poeta przeklęty) i odnosi je do konkretnych sylwetek twórców oraz kreacji literackich</p> <p>– czyta ze zrozumieniem teksty eseistyczne,</p>	<p>– wskazuje przejawy młodopolskiego estetyzmu i postawy artystowskiej</p> <p>– wyjaśnia ich źródła</p> <p>– opisuje antynomię jednostki i tłumy</p> <p>– w filozofii epoki szuka inspiracji takiego pojmowania sztuki i artysty</p> <p>– dokonuje syntezy: porównuje koncepcje artysty i sztuki w różnych epokach, sytuując je w różnorodnych kontekstach i wskazując ich kulturowe źródła</p> <p>– przygotowuje krótkie wystąpienia na temat życia i twórczości słynnych postaci epoki</p> <p>– wskazuje niezbędność motywów skandalu, prowokacji, bulwersowania opinii publicznej, poszukiwania nowych doznań i podnieć, uznawania sztuki jako wartości najwyższej</p> <p>– wyjaśnia termin „poeta przeklęty”, odnosząc go do słynnych skandalistów epoki</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „turpizm”, odnosząc go do wiersza Baudelaire’a</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega demonizacja miasta w literaturze i sztuce okresu modernizmu</p> <p>– wygłasza referat: „Miasto w literaturze i sztuce Młodej Polski”, prezentując samodzielnie znalezione materiały i ilustracje</p>	<p>F MED</p>
---	----------	--	--	---	------------------

		A. Bursa, <i>Ja chciałbym być poetą</i>	<p>manifesty i wystąpienia programowe utrzymane w różnych konwencjach</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje młodopolską koncepcję artysty z wizją romantyczną (kreacja poety; jego powinności wobec narodu) – opisuje różne style architektoniczne przełomu wieków – interpretuje miasto jako temat malarstwa reprezentującego różne kierunki – przy pomocy nauczyciela interpretuje wiersz poety współczesnego – odnajduje w nim nawiązanie do młodopolskiej koncepcji artysty i sztuki 	<ul style="list-style-type: none"> – pisze esej krytyczny na temat różnych koncepcji artysty i sztuki – także współcześnie – samodzielnie dokonuje analizy i interpretacji wiersza współczesnego – wskazuje złożony stosunek epoki do tradycji romantycznej 	
Językowy obraz świata	1		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest językowy obraz świata – podaje przykłady frazeologizmów tworzących określony element językowego obrazu świata, interpretuje ten fakt – wyjaśnia różnice między naukowym a językowym obrazem świata 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega różnicę między obrazem świata utrwalonym w języku ogółu i języku artystycznym – podaje nazwiska badaczy dostrzegających związek między myśleniem a językiem 	
Młodopolskie poszukiwania języka poezji – impresjonizm i symbolizm. Tatrzańskie fascynacje artystów Młodej Polski	4	<p>A. Rimbaud, <i>Statek pijany</i></p> <p>K. Przerwa-Tetmajer, <i>Melodia mgieł nocnych...</i></p> <p>W. Korab-Brzozowski, <i>Powinowactwo Cieni i Kwiatów o Zmierzchu</i></p> <p>J. Kasprówicz, <i>Krzak dzikiej róży</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – w czytanych wierszach rozpoznaje charakterystyczne dla Młodej Polski style i poetyki: impresjonizm, symbolizm – na podstawie konkretnych utworów określa charakterystyczne cechy stylu impresjonistycznego – przygotowuje wystąpienie na temat miejsca liryki tatrzańskiej oraz fascynacji górami – na podstawie konkretnych utworów określa charakterystyczne cechy stylu ekspresjonistycznego – wyjaśnia młodopolską koncepcję symbolu (na konkretnych przykładach); dostrzega różnicę między symbolem a alegorią, umie je wyjaśnić – interpretuje symbole zawarte w czytanych 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje środki artystyczne charakterystyczne dla omawianych stylów; odnosi je do literatury i malarstwa – wyjaśnia, czym były i jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki: impresjonizm, symbolizm i secesja – odnosi ww. zjawiska do różnych dziedzin sztuki (także sztuki użytkowej, mody itp.) oraz różnych obszarów literatury – przygotowuje wystąpienie na temat roli Zakopanego i inspiracji góralszczyzną (Witkiewicz, styl zakopiański, folklor podhalański, Sabała, taternictwo, stylizacje góralskie itd.) 	<p>F MED G. Mahler, <i>V Symfonia cis-moll</i> (fragm.) R. Strauss, <i>Salome</i> (fragm.) M. Ravel, <i>Bolero</i> C. Debussy, <i>Morze, Światło Księżycy,</i></p>

		<p>motywy gór i górali w malarstwie (np. W. Ślewiński, S. Witkiewicz)</p> <p>styl zakopiański</p> <p>M. Podraza-Kwiatkowska, <i>Symbolizm</i> (fragm.)</p> <p>przykłady malarstwa impresjonistycznego i symbolistycznego; przykłady secesji w architekturze, sztuce użytkowej, malarstwie i rzeźbie</p>	<p>utworach oraz w malarstwie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje przykłady omawianych stylów w malarstwie i muzyce; podaje nazwiska najślynniejszych twórców – charakteryzuje gatunki liryki młodopolskiej: sonet, liryk – pisze pracę na temat wybranego wiersza, kierując się wskazówką interpretacyjną podaną w temacie – wyjaśnia, czym była młodopolska synteza sztuk – interpretuje obrazy impresjonistyczne i symbolistyczne – wskazuje dzieła młodopolskie związane z Tatrami i folklorem podhalańskim – określa, jakie wartości obecne w baśniach, legendach i podaniach góralskich fascynowały artystów młodopolskich 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje źródła fascynacji przyrodą gór i folklorem góralskim w sztuce przełomu wieków – w postawach i filozofii epoki znajduje źródła mitu górala (góralszczyzny) w twórczości młodopolskiej – analizuje środki językowe służące stylizacji gwarowej utworów Przerwy-Tetmajera – wskazuje filozoficzne źródła postaw odnalezionych w czytanych utworach (np. katastrofizmu i prometejskiego wadzenia się z Bogiem w <i>Hymnach</i> Kasprowicza, stoickiego dystansu i klasycyzmu, a także postawy franciszkańskiej w wierszach Staffa) – pisze analizę i interpretację wybranego utworu 	<p><i>Popołudnie fauna</i> M. Karłowicz, <i>Pieśni</i> K. Szymanowski, <i>Harnasie</i> (fragm.)</p>
Cechy języka i stylu Młodej Polski	1		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia najważniejsze cechy stylistyczne głównych kierunków Młodej Polski: symbolizmu, impresjonizmu i ekspresjonizmu – rozpoznaje styl czytanego tekstu (symbolizm, impresjonizm, ekspresjonizm) – rozpoznaje i nazywa środki stylistyczne typowe dla Młodej Polski (np. metafory, animizacje, personifikacje, synestezje itp.) – dostrzega przenikanie liryki do stylu utworów epickich – rozpoznaje elementy mowy potocznej lub gwary w epice, określa ich funkcje 	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy językowo-stylistycznej fragmentu utworu lirycznego lub epickiego: wskazuje charakterystyczne dla niego środki i określa ich funkcje 	
Młodopolskie	3	J. Kasprowicz, <i>Dies</i>	– w czytanych wierszach rozpoznaje	– wskazuje środki artystyczne	MED

<p>poszukiwania języka poezji – ekspresjonizm, klasycyzm. Bolesław Leśmian</p>		<p><i>irae</i> (fragm.) T. Miciński, <i>Lucifer</i> J. Kasprówic, *** [<i>Witajcie kochane góry</i>]; *** [<i>Rozmłowała się ma dusza</i>] L. Staff, <i>Przedśpiew</i> B. Leśmian, <i>Zielona godzina</i> (fragm.); <i>Pila</i>; <i>Oczy w niebiosach</i>, <i>Z rozmyślań o Bergsonie</i> (fragm.) przykłady malarstwa ekspresjonistycznego (obrazy E. Muncha); dzieła reprezentujące nurt groteski (W. Wojtkiewicz) J.M. Rymkiewicz, <i>Leśmian – encyklopedia</i> (fragm.); <i>Ogród w Milanówku</i>, <i>pieśń nocnego wędrowca</i></p>	<p>charakterystyczne dla Młodej Polski style i postawy ideowe: ekspresjonizm, klasycyzm, franciszkanizm – charakteryzuje rolę konwencji hymnicznej w <i>Dies irae</i> – pisze pracę na temat wybranego wiersza, kierując się wskazówką interpretacyjną podaną w temacie – dostrzega przemiany postaw twórczych Kasprówicza i Staffa – określa, na czym polega „pogodzenie się ze światem” w późnej poezji Kasprówicza, wskazuje jej formalne wykładniki – określa, na czym polega niepowtarzalność świata poetyckiego Leśmiana – charakteryzuje system filozoficzny i pojmowanie natury przez Leśmiana – charakteryzuje język poetycki Leśmiana i charakter kreowanej w jego utworach rzeczywistości (poezja jako dziedzina intuicji) – wyjaśnia, na czym polega specyfika neologizmów Leśmiana – poprawnie posługuje się terminami: „kreacja”, „kreacjonizm”, „kreacjonistyczny” – w literaturze i malarstwie wskazuje elementy groteski i określa ich funkcję (np. oswojenie grozy śmierci) – interpretuje obrazy ekspresjonistyczne – interpretuje wiersz Rymkiewicza, określając jego temat, nastrój i sposób widzenia świata</p>	<p>charakterystyczne dla omawianych stylów; odnosi je do literatury i malarstwa – wyjaśnia, czym były i jakie miejsce zajmowały w panoramie epoki: ekspresjonizm, klasycyzm, franciszkanizm – wyjaśnia, na czym polegał intuicjonizm Bergsona i jakie pojmowanie człowieka oraz natury determinował – odnosi Leśmianowski sposób widzenia świata do filozofii Bergsona – porównuje dzieła różnych sztuk będące przykładami tych samych kierunków artystycznych – wygłasza samodzielnie przygotowany referat, prezentując znalezione materiały (w albumach, internecie itp.) na temat kierunków sztuki młodopolskiej – pisze interpretację porównawczą dwóch utworów (lub różnych dzieł sztuki) – dokonuje analizy i interpretacji wiersza Rymkiewicza – wyjaśnia, w czym i w jaki sposób wiersz poety współczesnego nawiązuje do poezji Leśmiana</p>	<p>F K. Szymanowski, <i>Trzy fragmenty z poematów Jana Kasprówicza</i>; pieśni do słów T. Micińskiego</p>
<p>Ekspresja w języku</p>	<p>1</p>		<p>– wyjaśnia, na czym polega ekspresja w języku – wskazuje podstawowe językowe sposoby wyrażania ekspresji (np. wykrzykniki i zdania</p>	<p>– rozróżnia zdrobnienia i spieszczania – wskazuje inne słowotwórcze środki wyrażania ekspresji</p>	

			wykrzyknikowe, zdrobnienia, zgrubienia, neologizmy) – określa, jak ekspresja została wyrażona w danym tekście	– na konkretnych przykładach przedstawia, jak te same środki mogą wyrażać różne emocje w zależności od kontekstu	
Ku nowym perspektywom prozy powieściowej	5	<i>Ludzie bezdomni</i> (powieść czytana w całości) M. Głowiński, <i>Labirynt – przestrzeń obcości</i> (fragm.)	– streszcza, parafrazuje, opowiada różne wątki utworu – przedstawia kompozycje powieści i określa jej funkcję – charakteryzuje postać głównego bohatera – określa motywy jego decyzji – interpretuje kreację głównego bohatera, wskazując w niej elementy różnych tradycji literackich – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat powinności człowieka wobec społeczeństwa – określa różne pojęcia bezdomności, wskazując ich znaczenia symboliczne – swoje przemyślenia na temat problematyki utworów Żeromskiego ujmuje w formę przejrzyste skomponowanego wypracowania – na podstawie czytanych utworów i ich fragmentów określa charakterystyczne cechy powieści młodopolskiej – określa perspektywę, z jakiej prowadzona jest narracja w czytanych utworach – wskazuje charakterystyczne cechy stylu prozy Żeromskiego	– w pogłębiony sposób analizuje płaszczyznę aksjologiczną powieści – w konstrukcji przestrzeni miasta w <i>Ludziach bezdomnych</i> odnajduje topos labiryntu – pisze prace na temat idei i problemów obecnych w prozie Żeromskiego (w formie przemysłanej, funkcjonalnej wobec tematu) – we fragmentach utworów wskazuje stylistyczne wyznaczniki różnych poetyk i stylów obecnych w prozie – nazywa stylistyczne sposoby oddawania stanów i przeżyć wewnętrznych bohaterów – na podstawie czytanych utworów określa charakterystyczne cechy naturalizmu młodopolskiego – analizuje budowę składniową prozy Żeromskiego i określa funkcję i efekt artystyczny zastosowanych środków	EK MED R. Strauss, <i>Śmierć i wyzwolenie</i>

Język jako wartość	1		<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym jest wartość w różnych znaczeniach – podaje różne znaczenia słowa „język” (w tym – język etniczny) – wyjaśnia, jaką wartość użytkową ma język – wyjaśnia, co to znaczy, że język jest wartością samą w sobie – wyjaśnia, na czym polega wartość gwary 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, czym jest język etniczny, a czym – gwara (wskazuje różnice) – wyjaśnia, na czym polegają funkcje języka etycznego: socjalizacyjna i integracyjna – przedstawia wartość kulturotwórczą, poznawczą i użytkową języka etycznego 	
<i>Chłopi</i> Władysława Stanisława Reymonta – w przestrzeni mitu	5	<p>W. S. Reymont, <i>Chłopi</i> (tom I)</p> <p>K. Wyka, [„<i>Chłopi</i>” – <i>związki z epoką</i>]</p> <p>malarstwo przedstawiające tematy wiejskie (np. L. Wyczółkowski, T. Axentowicz, S. Witkiewicz, F. Ruszczyk i inni)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje bohaterów indywidualnych i zbiorowych – opisuje przestrzeń wsi jako zamkniętą enklawę i przestrzeń mityczną – wskazuje w powieści różne porządki czasowe („rytmy i toki”) – interpretuje fakt, iż życie w Lipcach toczy się poza konkretnym czasem – wskazuje fundamenty ładu, na którym jest oparte życie wsi – charakteryzuje moralność, wierzenia i obyczajowość mieszkańców Lipiec – wskazuje ich chrześcijańskie i pozachrześcijańskie korzenie – charakteryzuje różnorodne związki człowieka z naturą ukazane w <i>Chłopach</i> – wskazuje różne oblicza narratora i interpretuje ten fakt – określa charakter i funkcję stylizacji gwarowej – na przykładzie wybranych dzieł sztuki porównuje sposób ukazania tematów wiejskich w literaturze i malarstwie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego powieść Reymonta określa się mianem „chłopskiej epepei” – podaje argumenty, odwołując się do treści i budowy utworu – charakteryzuje bohaterów, wskazując m.in. biologiczną (naturalistyczną) motywację ich postępowania – dostrzega konflikty wewnętrzne bohaterów wynikające z działania sprzecznych sił i bodźców – określa symbolikę postaci kobiecych (wyrzucenie ze wsi Jagny i wzrost pozycji Hanki) – charakteryzuje gromadę chłopską jako bohatera zbiorowego powieści – rekonstruuje powszechnie przyjęty system wartości i prawa, jakimi się rządzi zbiorowość – analizuje język i styl każdego z narratorów, wskazując środki charakterystyczne dla różnych stylów: impresjonistycznego, realistycznego, naturalistycznego – analizuje stylizację gwarową, wskazując różne rodzaje dialektyzmów – wskazuje elementy heroizacji i 	MED

				symbolizmu (np. śmierć Boryny) – w interesujący sposób prezentuje życie i twórczość Reymonta	
Dialekty polskie	1		<ul style="list-style-type: none"> – objaśnia terminy: dialekt, gwara – wymienia główne dialekty polskie (mazowiecki, wielkopolski, śląski, małopolski i kaszubski) – wskazuje niektóre istotne cechy tych gwar – charakteryzuje dialekt regionu, w którym mieszka – rozróżnia gwarę wiejską i miejską – wyjaśnia, czym jest dialektyzacja – rozpoznaje dialektyzację w czytanim tekście 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje najważniejsze cechy dialektu mazowieckiego, śląskiego, małopolskiego, podhalańskiego i kaszubskiego – odróżnia gwary i dialekty od regionalnych odmian polszczyzny – w czytanim tekście wskazuje środki językowe służące dialektyzacji, określa ich rodzaj 	
Dramat i języki teatru	6	<p>S. Wyspiański, <i>Wesele</i> (utwór czytany w całości)</p> <p>T. Żeleński-Boy, <i>Plotka o „Weselu”</i> (fragm.)</p> <p>S. Wyspiański, [<i>U stóp Wawelu miał ojciec pracownię</i>] [<i>I ciągle widzę ich twarze</i>] ***[<i>Niech nikt nad grobem nie płacze</i>]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje <i>Wesele</i>, wskazując jego dwupłaszczyznowość – na podstawie <i>Plotki...</i> przedstawia historyczne realia <i>Wesela</i>, ukazane postacie, sytuacje, anegdoty itp. – charakteryzuje postacie <i>Wesela</i>, zwracając uwagę na ich portrety psychologiczne i indywidualizację języka – wskazuje elementy symboliczne: osoby dramatu, przedmioty, sceny – interpretuje je, wykorzystując konteksty historyczne, literackie i artystyczne – wyjaśnia, czym była młodopolska chłopomania i w jaki sposób odzwierciedliła się w dramacie – na podstawie dramatu ukazuje złożone relacje 	<ul style="list-style-type: none"> – wygłasza referat na temat przemian w teatrze końca XIX w., podkreślając wpływ Wagnera i dramaturgów skandynawskich – wskazuje w <i>Weselu</i> cechy dramatu realistycznego i symbolicznego (uwzględniając różne płaszczyzny dzieła) – interpretuje <i>Wesele</i> jako rozrachunek z polskimi mitami chłopskimi, takimi jak: wieś „bajecznie kolorowa”, „raclawicka kosa”, „chłop-król Piast”, „pawie pióra”, „krwawe zapusty” rabacji galicyjskiej itp. – na podstawie <i>Wesela</i> tworzy zbiorowy portret chłopów i inteligencji – analizuje sposób zastosowania dialektyzacji – określa mistrzostwo języka <i>Wesela</i> 	<p>MED</p> <p>R. Wagner, <i>Walkiria</i></p> <p><i>Lohengrin</i> (fragm.)</p> <p>L. Różycki, <i>Stańczyk</i> (fragm.)</p>

	<p>S. Treugutt, <i>Wesele</i> (fragm.)</p> <p>J. Matejko, <i>Stańczyk, Wernyhora</i></p> <p>J. Malczewski, <i>Melancholia i Błędne kolo</i></p>	<p>między chłopami a inteligencją, demaskując mit solidaryzmu narodowego</p> <p>– interpretuje chocholi taniec, wskazując różne możliwe odczytania tej sceny</p> <p>– tworzy spójną interpretację <i>Wesela</i> jako dramatu o polskich sprawach</p> <p>– sięga do albumów malarstwa, szukając analogii dla ukazanych w <i>Weselu</i> zjaw i postaci</p> <p>– zwraca uwagę na inspiracje malarstwem Matejki</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała młodopolska synteza sztuk</p> <p>– wypowiada się na temat twórczości dramatycznej Wyspiańskiego, odnosząc się do terminu „neoromantyzm”</p> <p>– interpretuje autobiograficzne wiersze Wyspiańskiego, podkreślając symboliczny związek artysty z Krakowem i Wawelem – świętym miejscem polskości</p>	<p>– wskazuje aforyzmy i sformułowania, które się utrwaliły w języku potocznym</p> <p>– zabiera głos w dyskusji na temat „problemów polskich”, dbając o uczciwość i jednoznaczność swej wypowiedzi</p> <p>– wyjaśnia, czym jest etyka wypowiedzi</p> <p>– prezentuje w interesujący sposób postać Wyspiańskiego jako „renesansową osobowość Młodej Polski”</p> <p>– wykorzystuje materiały samodzielnie znalezione w internecie</p> <p>– charakteryzuje koncepcję „teatru ogromnego”, wskazując jego związek z młodopolską syntezą sztuk</p> <p>– omawia działalność Wyspiańskiego jako człowieka teatru, malarza, artysty plastyka, twórcy polichromii i witraży oraz sztuki użytkowej</p>	
--	---	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> - podejmuje próbę samodzielnej analizy i interpretacji wiersza: m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje monolog liryczny • opisuje charakter przestrzeni wykreowanej w wierszu • wskazuje obrazy poetyckie • dostrzega i *interpretuje elementy symboliczne, *opisuje nadawcę i odbiorcę - na podstawie utworu Apollinaire'a wyjaśnia, czym jest kaligram - wyjaśnia, na czym polega nowatorstwo formalne poezji Apollinaire'a - dostrzega obecne w wierszach aluzje do czasu wojny i elementy autobiograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> - cechy języka poetyckiego Apollinaire'a, - odnosi czytane wiersze do poznanych dzieł sztuki - wskazuje związki poezji Apollinaire'a z twórczością XIX-wiecznych symbolistów francuskich - przypomina i zbiera wiadomości o symbolizmie w sztuce i symbolu jako środku artystycznym (synteza) - określa, jak „działa” poezja nowoczesna (metaforyczność, gra skojarzeń, wieloznaczne obrazy poetyckie...) i jak należy ją odczytywać 	
2. Poezja Polski niepodległej: klasycyzm i nowoczesność					
Grupy poetyckie w dwudziestoleciu	2	<p>K. Wierzyński, <i>Lewa kieszeń</i></p> <p>J. Tuwim, <i>Chrystus miasta, Do krytyków</i></p> <p>M. Pawlikowska-Jasnorzewska, <i>Kurze łapki, Stara kobieta, Płyty Carusa (fragm.)</i></p> <p>B. Jasiński, <i>But w butonierce</i></p> <p>J. Przyboś, <i>Na kołach, Wieczór</i></p> <p>T. Peiper, <i>Miasto.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - interpretuje czytane utwory: wskazuje codzienność i sprawy „zwyczajne” jako tematy poetyckie, nowego bohatera (szary człowiek i tłum), fascynację techniką i przestrzenią wielkomięską, witalność, dynamizm, odrzucenie tradycji i pochwałę cywilizacji, zachwyt wobec nowych dziedzin sztuki i nowych mediów (np. kino, gramofon) itp. - opisuje postawy podmiotów lirycznych czytanych utworów - określa funkcje nawiązania ewangelicznego w wierszu Tuwima - opisuje poetykę czytanych utworów, wskazuje nowatorstwo formalne (np. język potoczny w wierszach skamandrytów, „spiętrzoną” metaforę i elipsę w wierszach Przybosia, odejście od rygorów wersyfikacyjno-składniowych); charakteryzuje warstwę brzmieniową (rytm) 	<ul style="list-style-type: none"> - w czytanych wierszach wskazuje różnorodne środki stylistyczne i określa ich funkcje (zauważa w nich wykładniki nowatorstwa i awangardowości utworów) - na podstawie czytanych utworów dostrzega przemiany postaw twórczych poetów, np. Tuwima (od „barbarzyńcy w mieście” do poety „słowiarza”), Przybosia (od fascynacji miastem do zainteresowania pejzażem wiejskim) - wyjaśnia, dlaczego Tuwima określa się mianem „poety-słowiarza” - przedstawia różne koncepcje poety (artysty) i poezji obecne w programach i utworach dwudziestolecia (np. „barbarzyńca”, „kabaretowy prześmiewca”, „przechodzień”, „poszukiwacz słowa”, „eksperymentator w laboratorium sztuki”) 	

		<p><i>Masa. Maszyna.</i> (fragm.)</p> <p>proponowane konteksty: muzyka: B. Bartók, <i>Allegro Barbaro</i>, E. Caruso, <i>Mamma Mia, Che Vo' Sape</i> E. Demarczyk, „Pocałunki” sł. M. Pawlikowska-Jasnorzewska, muz. Z. Konieczny</p>	<p>wierszy itp.</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej jako „liryczny pamiętnik” poetki – w czytanych utworach wskazuje indywidualne, specyficzne dla poszczególnych twórców dwudziestolecia cechy i tematy, np. fascynacje słowem i jego brzmieniem (m.in. poszukiwania poetyckie Tuwima w zakresie języka, motyw miłości, śmierci oraz kobiecość w poezji Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej, nowe wymiary przestrzeni miejskiej w wierszach Peipera i Przybosia) – wyjaśnia krótko, jaką rolę w życiu literackim dwudziestolecia odgrywała kawiarnia literacka – na podstawie czytanych wierszy i wiadomości z podręcznika, a także samodzielnie znalezionych informacji z różnych źródeł – prezentuje Skamandra i Awangardę Krakowską jako grupy poetyckie 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i krótko opisuje postacie poetów z kręgu Skamandra, a także futurystów – Jasieńskiego – i Awangardy Krakowskiej – Przybosia, wymienia ich znane utwory, podaje najważniejsze wiadomości biograficzne, charakterystyczne, indywidualne cechy twórczości 	
Klasycyzm i harmonia	1	<p>L. Staff, <i>Wysokie drzewa, Harmonia, Bonaccia</i></p> <p>J. Tuwim, <i>Sitowie, Zmęczenie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje czytane wiersze – określa ich nastrój i wskazuje tworzące go środki poetyckie – analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową utworów, słownictwo, środki stylistyczne, wskazuje ich związek z klasycznym wzorcem poezji – określa, w jaki sposób w wierszach Staffa zostało przedstawione przeżycie piękna – wskazuje funkcjonowanie motywu harmonii w wierszach Staffa i Tuwima – wskazuje toposy obecne w czytanych 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia Staffa jako twórcę nurtu klasycznego i klasyka poezji polskiej (przypomina utwory poznane wcześniej, wskazuje trwałe cechy postawy poetyckiej Staffa) – wyjaśnia, na czym polega kontemplacyjny charakter poezji Staffa – tłumaczy termin „topos”, podając przykłady, wyjaśnia, jaką rolę odgrywają toposy w poezji klasyków – wskazuje trwałość dziedzictwa poezji klasycystycznej: Kochanowskiego 	F

			<ul style="list-style-type: none"> wierszach i rozpoznaje ich antyczne źródło – przedstawia klasycystyczną postawę poetów i koncepcję poezji wyłaniające się z wierszy – analizuje warstwę dźwiękową czytanych wierszy, wiążąc ją z ich klasycystycznym charakterem 	<p>(<i>Rzecz Czarnoleska</i>); przywołuje wiersze Norwida (powtórzenie) i Tuwima</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa w wierszu warstwa brzmieniowa i rytmiczność 	
Język potoczny	1		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia style użytkowe języka polskiego i wskazuje ich najważniejsze cechy – charakteryzuje styl potoczny, podając przykłady – wskazuje w tekście (wypowiedzi) formy charakterystyczne dla stylu potocznego i je nazywa – wskazuje wyrazy nacechowane emocjonalnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega konkretność i antropocentryczność języka potocznego – wyjaśnia pojęcia: <i>nacechowanie kolokwialne, kolokwializm, potocyzm</i> 	
3. Polityka i psychologia. Proza realistyczna w dwudziestoleciu międzywojennym					
Spór o idee	5	<p>S. Żeromski, <i>Przedwiośnie</i> (powieść czytana w całości)</p> <p>proponowane konteksty: Z.J. Adamczyk, [Znaczenie opowieści o szklanych domach w „Przedwiośniu” S. Żeromskiego]</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza i opowiada fragmenty (wybrane wątki) powieści; relacjonuje (opisuje) jej świat przedstawiony – charakteryzuje przestrzeń powieściową ukazującą polską rzeczywistość; dostrzega jej symboliczny wymiar (np. przygraniczna wieś, do której przyjeżdża Cezary, Nawłóć, Chłodek, dzielnice Warszawy, marsz na Belweder) – opisuje kreację głównego bohatera: przedstawia etapy jego dojrzewania i edukacji, określa przynależność pokoleniową, „rewolucyjny” rodowód, sposób widzenia polskiej rzeczywistości (konfrontacja marzeń z rzeczywistością), wydany przez niego sąd o Polsce itp. – dostrzega i komentuje dialogową konstrukcję III części utworu (zderzenie równorzędnych racji w polemice Cezarego z Gajowcem i Antonim Lulkiem: niepodległe i silne 	<ul style="list-style-type: none"> – określa, w jakich warunkach narodziła się polska powieść polityczna dwudziestolecia (np. zagrożenia kraju, bieda, zbyt wolno przeprowadzane reformy, rozczarowanie elitą polityczną, zagubiony etos patrioty-społecznika), wskazuje głównych jej twórców – porównuje Nawłóć i Soplicowo (ew. inne znane sobie obrazy dworu ziemiańskiego) – analizuje język i styl, jakim pisarz przedstawia opisy polskiej rzeczywistości – wyjaśnia termin „powieść polifoniczna” i odnosi go do III części <i>Przedwiośnia</i> – przedstawia charakterystykę porównawczą Cezarego Baryki i Tomasza Judyma, wskazując nawiązania romantyczne w kreacji każdego z bohaterów 	

			<p>państwo – radykalna poprawa losu warstw najuboższych na drodze rewolucji)</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje otwarte zakończenie losów bohatera – wskazuje dwa typy narracji obecne w powieści (auktorialną i personalną) i określa ich funkcje – wyjaśnia metaforyczny sens tytułu powieści i tytułów jej części – interpretuje <i>Przedwiośnie</i> jako powieść wyrastającą z rozczarowania pierwszymi latami niepodległości (wskazuje i komentuje właściwe fragmenty utworu) – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową (fragment rozprawy o <i>Przedwiośniu</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie powieści (postać Gajowca i jego nauczycieli) wnioskuje, jak Żeromski wyobrażał sobie etos polskiej inteligencji – na podstawie wiadomości z podręcznika wprowadza kontekst problemów podejmowanych w publicystyce Żeromskiego; charakteryzuje poglądy polityczne i społeczne pisarza (np. konieczność zachowania niepodległości, likwidacja nędzy, potępienie komunizmu i rewolucji) – wie, jakie kontrowersje wzbudzało <i>Przedwiośnie</i> i jakie oskarżenia wysuwano pod adresem autora; polemizuje z nimi, wykorzystując interpretację powieści i wiadomości z podręcznika 	
--	--	--	---	--	--

Zawsze człowiek... W stronę powieści psychologicznej	4	Z. Nałkowska, <i>Granica</i> (utwór czytany w całości)	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje zasadę kompozycyjną powieści (inwersja czasowa) i określa jej funkcję (przedstawienie motywów działania oraz złożoności prawdy o człowieku) – wyjaśnia, na czym polega nowatorstwo kompozycji utworu (wykorzystuje wiadomości z części <i>Wielka proza światowa</i>) – przedstawia charakterystykę głównego bohatera powieści; zwraca uwagę na różne źródła informacji i relatywność oceny tej postaci, próbuje określić, jaka jest o niej prawda – określa punkt widzenia narratora powieści – formułuje własną ocenę postaci Zenona, uzasadnia ją; dostrzega tragizm bohatera i wskazuje jego społeczne i psychologiczne źródła – relacjonuje i komentuje refleksje narratora <i>Granicy</i> na temat ludzkiego życia – interpretuje tytuł powieści, wskazując jego wieloznaczność (płaszczyzna psychologiczno-moralna, społeczno-polityczna, filozoficzna itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne płaszczyzny interpretacji powieści (psychologiczno-moralną, polityczno-społeczną, filozoficzną), omawia je, odwołując się do treści utworu – przedstawia wydarzenia ukazane w powieści z punktu widzenia różnych postaci (<i>Zenona, Elżbiety, Justyny, pani Koliczowskiej</i>); wyciąga wnioski – zabiera głos w dyskusji na temat prawdy w życiu człowieka, relatywizmu ocen, istnienia obiektywnych norm moralnych (odnosi swoje sądy do <i>Granicy</i> i innych utworów) – wyjaśnia, czym jest egocentryzm i jak przejawia się on w ocenach postaci powieściowych – komentując postępowanie postaci powieściowych, wypowiada swój sąd na temat „wdrukowanego schematu postępowania” – wskazuje w powieści obecność motywu maski, interpretuje go 	
Rozwój powieści realistycznej – synteza	2	wiadomości i wybrane fragmenty powieści z podręcznika, np.: J. Joyce, <i>Ulisses</i> T. Mann, <i>Czarodziejska góra</i> M. Dąbrowska, <i>Noce i dnie</i> J. Iwaszkiewicz, <i>Panny z Wilka</i>	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje model XIX-wiecznej powieści realistycznej ze znanymi sobie powieściami dwudziestolecia międzywojennego, wskazuje cechy wspólne i różnice – czyta i interpretuje fragmenty prozy, np. <i>Ulissesa</i> Joyce’a, <i>Czarodziejskiej góry</i> Manna, <i>Nocy i dni</i> Dąbrowskiej, <i>Panien z Wilka</i> Iwaszkiewicza; wskazuje charakterystyczne cechy ich poetyki – syntezuje wiadomości na temat technik narracyjnych stosowanych w powieści dwudziestolecia i ich funkcji 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia różne kierunki poszukiwań formalnych prozy realistycznej w dwudziestolecie: czas subiektywny i monolog wewnętrzny bohatera w powieści Prousta, strumień świadomości i symultanim Joyce’a, „powieść edukacyjną” Manna, behawioryzm np. Hemingwaya itp. – na podstawie wiadomości z podręcznika wskazuje wpływ filozofii i psychologii na rozwój powieści – wnioskuje, dlaczego czas stał się jednym 	F

		powieści poznane wcześniej (w klasie II i III) – przypomnienie	– wymienia i krótko prezentuje najważniejszych autorów powieści dwudziestolecia (np. wskazanych w podręczniku)	z głównych tematów powieści i w ogóle sztuki XX w., a eksperymenty w zakresie tej kategorii wpłynęły na przemiany formalne powieści	
4. Konstruktorzy dziwnych światów					
Natura twórcza i tworząca – czyli świat poznawany i odczuwany inaczej	2	B. Leśmian, <i>Topielec</i> , <i>Dusiolek</i> , <i>Poeta</i> , <i>Szewczyk</i> , <i>Dziewczyzna</i> proponowane konteksty: E. Demarczyk, <i>Garbus</i> , sł. B. Leśmian, muz. Z. Konieczny M. Umer, <i>Łąka</i> , sł. B. Leśmian, muz. Z. Konieczny	– interpretuje wiersze Leśmiana, wnioskuje na podstawie analizy (dokonanej pod kierunkiem nauczyciela) – opisuje charakter świata wykreowanego w wierszach, dostrzega jego symboliczny charakter i filozoficzne przesłanie – przedstawia sposób, w jaki poeta widzi naturę oraz jej relacje z człowiekiem – wskazuje specyfikę języka artystycznego Leśmiana (rodzaje neologizmów i ich funkcje, rytm) – wskazuje w znanych wierszach inspiracje ludowe (np. ballada, postacie rodem z baśni ludowych, meliczność, antropomorficzne widzenie sił natury) i wyjaśnia, w jaki sposób poeta je przetwarza, włączając w swoją wizję świata – w czytanych wierszach wskazuje elementy humoru i ludowej groteski, określa ich funkcje – w wierszach Leśmiana dostrzega symbolizm i proveniencję młodopolską – odwołując się do czytanych wierszy, wyjaśnia pojęcie „baśń filozoficzna”	– dokonuje samodzielnej analizy i interpretacji czytanych wierszy Leśmiana – interpretuje czytane wiersze jako opowieści filozoficzne: o bycie, poznaniu, trudzie istnienia, dochodzeniu prawdy o świecie – wyjaśnia ogólnie, na czym polega związek poezji Leśmiana z filozofią Bergsona (intuicja, pęd życiowy, natura tworząca, jaźń itp.) – na podstawie czytanych wierszy określa Leśmianowską koncepcję poety („poeta jako człowiek pierwotny”) – wskazuje związki poezji Leśmiana z mitycznym pojmowaniem świata – określa stylistyczną i znaczeniową wartość neologizmów Leśmianowskich – rozpoznaje słowotwórczą budowę neologizmów Leśmiana, dzieli je na kategorie (np. wg części mowy), wyciąga wnioski dotyczące poglądów poety na temat języka	F
Ku źródłom mitu i tajemnicy istnienia	1–2	B. Schulz, <i>Wiosna</i> (fragm.)	– podaje podstawowe informacje na temat Schulza i Drohobycza (wykorzystuje cytaty Cheiuka i informacje z podręcznika) – interpretuje fragment prozy, odnajdując w	– przedstawia relacje między mikrokosmosem (dom, Drohobycz) i makrokosmosem (wszechświat, mit) świata przedstawionego w opowiadaniu	MED

		<p>proponowane konteksty: A. Chciuk, fragm. książki <i>Bruno Schulz zaczarowany i zwykły</i></p>	<p>nim elementy autobiograficzne i wyjaśniając, w jaki sposób zostały one przetworzone</p> <ul style="list-style-type: none"> - śledzi inicjacje (wtajemniczenia), jakich doświadcza bohater <i>Wiosny</i>, i je interpretuje - wskazuje w opisie motywy symboliczne i mityczne, interpretuje je - wyjaśnia, dlaczego Schulz uważa dzieciństwo za „genialną epokę” i czas święty - analizuje i charakteryzuje język poetycki Schulza (części mowy i ich funkcje, odwołanie się do wrażeń zmysłowych, dynamizacja opisu, metafory i ich charakter, animizacje i antropomorfizacje itp.) - wskazuje w opisie metafory sugerujące metamorfozę elementów rzeczywistości, wyjaśnia, jakie mają znaczenie dla obrazu wykreowanego świata - zbiera materiał do syntezy: „Obraz dzieciństwa w literaturze różnych epok” 	<p>Schulza</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, jak Schulz pojmuje „dojrzewanie do dzieciństwa” - określa sposób pojmowania czasu w prozie Schulza (odnosi to do czytanego tekstu, przytacza właściwe cytaty) - wyjaśnia, na czym polega mityzacja rzeczywistości w prozie Schulza, m.in. przywołuje mit Początku i Księgi - wskazuje korespondencję między prozą Schulza a malarstwem np. Chagalla - przygotowuje i wygasa referat: „Obraz dzieciństwa w literaturze różnych epok (synteza materiału)” 	
Forma w życiu człowieka	5	<p>W. Gombrowicz, <i>Ferdydurke</i> (utwór czytany w całości)</p> <p>proponowane konteksty: malarstwo – karnawał</p>	<ul style="list-style-type: none"> - streszcza (opowiada, relacjonuje) utwór - interpretuje znane sobie fragmenty utworu, np. przebudzenie bohatera, zaprowadzenie go do szkoły, pojedynek Syfona z Miętusem - przedstawia bohatera, wskazując różne jego „ja” oraz określając role (formy), jakie zostają mu narzucone - ocenia wpływ, jaki na bohatera mają inni ludzie (a więc: w jaki sposób człowiek jest określany przez relacje międzyludzkie) - wyjaśnia symboliczny sens kolejnych ucieczek Józia (ocenia, czy możliwe jest uwolnienie się człowieka od narzucanej mu formy) - wyjaśnia, jak Gombrowicz rozumie 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje podstawowe informacje biograficzne o Gombrowiczu - na podstawie sytuacji Józia ocenia sytuację człowieka uwikłanego w formę - wyjaśnia, czym jest Gombrowiczowska Forma i jak można ją rozumieć (w zakresie wskazanym w podręczniku) - określa gatunek utworu, zwracając uwagę na związki z powieścią łotrzykowską i powiastką filozoficzną - ocenia stylistyczną wartość elementów nonsensu, absurdu, deformacji - wskazuje związek groteski (w języku i stylu powieści) z obrazem deformacji osobowości człowieka pod wpływem 	MED

		<p>i groteska w sztuce europejskiej, np.: drzeworyt S. Munstera, B. Bruegel, <i>Walka karnawału z postem</i> H. Bosch, <i>Kuszenie św. Antoniego</i> karykatura starej kobiety Leonarda da Vinci F. Goya, <i>Niech wiedzą, jacyśmy dostojni</i> S.I. Witkiewicz, <i>Portret Stefana Glassa</i> J. Ensor, <i>Wjazd Chrystusa do Brukseli</i> Z. Łapiński, <i>Akcje i interakcje</i></p>	<p>dojrzałość (i niedojrzałość człowieka) – w czytanych fragmentach wskazuje elementy parodii, groteski, karykatury, aluzji literackiej i kulturowej; określa ich funkcje (np. kompromitacja określonych środowisk społecznych, zachowań, postaw) – ocenia obraz środowisk społecznych ukazanych w powieści: szkoła, dom (rodzina mieszczańska), dwór ziemiański, zwracając uwagę na rolę tradycji, jaka je ukształtowała – interpretuje groteskową symbolikę części ciała (np. twarz-gęba, głowa walcząca z łydką) – wskazuje sformułowania charakterystyczne dla groteskowego kodu Gombrowicza i wyjaśnia ich sens (np. pupa, gęba, łydka, patrzeć belfrem) – wyjaśnia, czym jest kultura karnawału (na podstawie wiadomości z podręcznika) i dostrzega jej związek z powieścią Gombrowicza – na podstawie powieści i wybranych dzieł sztuki wyjaśnia, czym jest groteska i jakie są jej cechy – powtarza i syntezuje materiał dotyczący groteski i jej funkcji w literaturze i sztuce różnych epok – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową (fragment rozprawy nt. twórczości Gombrowicza)</p>	<p>interakcji z innymi ludźmi w codziennych sytuacjach (np. w rodzinie Młodziaków) – wskazuje przykłady stylistycznego dysonansu stosowanego przez autora, wyjaśnia jego mechanizm i funkcje – interpretuje <i>Ferdydurke</i> w kontekście Bachtinowskiej koncepcji kultury karnawału (śmiechu, błazenady, parodii, anarchii – na podstawie wiadomości z podręcznika) – przedstawia samodzielnie przygotowany referat (lub prezentację) z wykorzystaniem materiałów ilustracyjnych: „Groteska w literaturze i sztuce europejskiej”</p>	
Groteskowa wizja końca świata	1	<p>S.I. Witkiewicz, <i>Szewcy</i> (fragment z podręcznika)</p>	<p>– czyta i interpretuje wskazane fragmenty dramatu – charakteryzuje język i styl dramatu, wskazując wymieszanie stylów, neologizmy, hybrydy, aluzje i przytoczenia, ocenia ich</p>	<p>– wskazuje elementy groteski w języku (wymieszanie różnych stylów, nieadekwatnych form językowych itp.) – interpretuje język utworu (kompromitacja jałowości XX-</p>	MED

		proponowane konteksty: S.I. Witkiewicz, <i>Autoportret pięciokrotny</i>	funkcje i ogólny efekt – wyjaśnia, czym jest hybryda językowa, podając przykłady – w czytanej fragmencie wskazuje cechy groteski, określa jej funkcje	wiecznych intelektualistów, parodia stylu modernistycznego, wprowadzenie komizmu itp.) – prezentuje podstawowe wiadomości o życiu i twórczości Witkacego, m.in. o jego twórczości literackiej i malarskiej, firmie portretowej, poszukiwaniach artystycznych, w tym – o teorii Czystej Formy (zakres wiadomości z podręcznika)	
Relacje leksykalne i neologizmy	1		– podając przykłady, określa, czym są relacje leksykalne wyrazów – wymienia główne rodzaje relacji leksykalnych (bliskość, przeciwstawność, wieloznaczność, homonimia); rozpoznaje je – wyjaśnia, czym są neologizmy leksykalne – podaje przykłady różnych neologizmów leksykalnych – podaje powody tworzenia nowych wyrazów – podaje przykłady neologizmów poetyckich	– definiuje pojęcia, podając przykłady: synonimia, antonimia, polisemia, homonimia – rozróżnia neologizmy leksykalne, semantyczne i nowe wyrazy zapożyczone z języków obcych – określa, na czym polega specyfika neologizmów poetyckich B. Leśmiana (*i innych znanych poetów)	
5. Katastrofizm i katastrofa					
Katastrofizm lat 30.	2	Cz. Miłosz, <i>O książce</i> J. Czechowicz, <i>żał</i> K. I. Gałczyński, <i>Koniec świata. Wizje świętego Ildefonsa...</i>	– na podstawie czytanych wierszy określa nastroje lat 30. (rozczerowanie, niepewność, przeczucie katastrofy itp.) – wskazuje polityczne i społeczne źródła nastrojów katastroficznych, znajduje ich odbicie w czytanych wierszach i w sztuce (kryzys ekonomiczny, nędza, bezrobocie, narodowe ruchy faszystowskie, widmo rewolucji, totalitaryzmy itp.) – dokonuje analizy i interpretacji wiersza Miłosza – określa, jaki portret ludzi swej epoki kreśli	– przedstawia ogólne założenia diagnozy upadku kultury Spenglera <i>Zmierzch Zachodu</i> , informacje o antyutopiach takich, jak <i>Nowy wspaniały świat</i> Huxleya i o katastroficznych przeczuciach Witkacego (na podst. informacji z podręcznika) – podaje podstawowe informacje o wileńskich żagarystach (a zwłaszcza o Miłoszu), wyjaśnia tytuł pisma – rozpoznaje 13-zgłoskowiec i interpretuje jego wykorzystanie w wierszu Miłosza,	E

		<p>proponowane konteksty: sztuka: O. Dix, <i>Podpory społeczeństwa</i></p>	<p>poeta (krytyka współczesności)</p> <ul style="list-style-type: none"> – komentuje występujące w wierszu relacje między realnym czasem historycznym a biblijnym czasem apokalipsy, wyciąga wnioski – wskazuje katastroficzne wizje w wierszu Czechowicza, interpretuje ich symbolikę – wskazuje stylistyczne wykładniki muzyczności w wierszu Czechowicza, określa ich funkcje (np. instrumentację głoskową, onomatopeje, środki służące rytmizacji) – w wierszu Gałczyńskiego rozpoznaje odmienną konwencję (groteska, satyra itp.) i jej związek z kulturą karnawału – w czytanych wierszach wskazuje i interpretuje symbolikę apokaliptyczną (biblijną) – na podstawie czytanych wierszy określa główne cechy poetyki katastroficznej (np. nawiązanie do tradycji symbolizmu, wizyjność) – opisuje budowę czytanych wierszy; wskazuje wiersze tradycyjne i awangardowe pod względem budowy – w czytanych utworach wskazuje środki językowe o funkcji ekspresywnej, np. formy kontrastywne, określenia dynamizujące wypowiedź, hiperbolizacje, metafory nacechowane emocjonalnie, inne środki składniowe i leksykalne 	<p>wskazuje związaną z nim tradycję literacką</p> <ul style="list-style-type: none"> – w wierszu Miłosza odczytuje echa przeczcucia „zmierzchu kultury” – interpretuje groteskowy utwór Gałczyńskiego w kontekście nastrojów katastroficznych lat 30. i w kontekście kultury karnawału – dokonuje syntezy: katastrofizm w literaturze i sztuce różnych epok, uwzględnia utwory poznane w klasie II (np. <i>Hymny</i> Kasprowicza), literaturę i dzieła innych sztuk 	
Katastrofa spełniona	2	K.K. Baczyński, <i>Wyroki, Pokolenie, Z lasu, Elegia o... [chłopcu</i>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytane wiersze, formułując wnioski na podstawie analizy kierowanej przez nauczyciela – określa charakter przestrzeni ukazanej w 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje czytane utwory – wskazuje i interpretuje motywy symboliczne – przeprowadza analizę i interpretację 	

		<p><i>polskim</i>], [...<i>Niebo złote ci otworzę</i>]</p> <p>proponowane konteksty: K.K. Baczyński, <i>Pokolenie</i> (rys.) zdjęcia z klęski wrześniowej i powstania warszawskiego E. Demarczyk, <i>Wiersze wojenne</i>, sł. K.K. Baczyński, muz. Z. Konieczny</p> <p>P. Rodak, [<i>Wyobraźnia poetów spełnionej apokalipsy</i>] (fragm.)</p>	<p>wierszach, interpretuje wypełniające ją elementy; rozpoznaje jej wizyjność</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa nastrój czytanych utworów (uwzględniając ich segmentację) – nazywa wartości (także przeciwstawne) obecne w czytanych utworach – wskazuje środki językowe i stylistyczne sygnalizujące, że poeta (podmiot liryczny) mówi w imieniu swojego pokolenia – krótko przedstawia Baczyńskiego na tle innych poetów pokolenia wojennego: – wyjaśnia określenie „poeci spełnionej przepowiedni” (lub: „spełnionej apokalipsy”), odwołując się do przeczuc katastrofistów przedwojennych i wyjaśniając metaforę apokalipsy – na podstawie czytanych utworów przedstawia obraz wojny jako apokalipsy, uwzględnia poetykę wierszy (rozpoznaje styl ekspresjonistyczny) – interpretuje zawarty w czytanych wierszach obraz wojny jako rozpadu ogólnoludzkiego porządku, upadek uniwersalnych wartości – wskazuje, jak poeci wojenni pojmowali obowiązek moralny spoczywający na poecie i człowieku – odwołując się do przeczytanych utworów, wyjaśnia, na czym polega tragizm i heroizm pokolenia wojennego – czyta ze zrozumieniem fragment eseju na temat wyobraźni poetyckiej 	<p>porównawczą <i>Pokolenia</i> Baczyńskiego i <i>Pieśni</i> Borowskiego (bierze pod uwagę świadomość pokoleniową, pejzaż, obraz człowieka, motywy apokaliptyczne itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia konstrukcję podmiotu lirycznego w poznanych wierszach Baczyńskiego – podaje podstawowe informacje o podziemnym życiu literackim i kulturalnym na ziemiach polskich w czasie okupacji (m.in. wskazuje SiN i jego redaktorów) – wie, jaką rolę przypisywali poeci okupacyjni artyście (organizator wyobraźni narodowej) – przedstawia – wylaniający się z czytanych wierszy – syntetyczny obraz pokolenia, którego młodość przypadła na czas wojny – charakteryzuje wizję trudnego człowieczeństwa zawartą w wierszach Baczyńskiego – porównuje wiersze poetów okupacyjnych (np. Baczyńskiego) z utworami katastrofistów przedwojennych (np. Czechowicza) – w sposób syntetyczny przedstawia język i styl katastrofistów lat 30. i 40. 	
6. Po katastrofie – literatura wobec zagłady					
Człowiek totalitarny – człowiek	4	T. Borowski, wybrane opowiadania, np.: <i>Dzień na</i>	– streszcza, opowiada, relacjonuje (i komentuje) wybrane opowiadania oświęcimskie Borowskiego, wykorzystując	– komentuje przedstawiony przez Borowskiego obraz więźnia obozów hitlerowskich, zestawiając go z	F

<p>„zlagrowany”, czyli wizja obozu koncentracyjnego</p>		<p><i>Harmenzach, Proszę państwa do gazu</i></p> <p>proponowane konteksty: K. Moczarski, <i>Rozmowy z katem</i> J.J. Szczepański, <i>Święty</i></p>	<p>wiadomości z historii na temat obozów koncentracyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytane fragmenty opowiadań, opierając się na analizie tekstu (opisuje rzeczywistość obozową, analizuje postawy postaci i sposób ich przedstawienia) – przedstawia wizję obozu opisaną przez Borowskiego (wytwór kultury europejskiej; model państwa totalitarnego – kwintesencja systemu hitlerowskiego) – na przykładzie Tadka i innych postaci charakteryzuje więźnia obozów hitlerowskich, wskazuje fragmenty świadczące o jego uprzedmiotowieniu – wyjaśnia określenie: „człowiek zlagrowany” – w interpretacji opowiadań wykorzystuje wiedzę historyczną oraz wiadomości biograficzne o autorze, odróżnia Tadka- bohatera literackiego od postaci pisarza – uzasadnia, że opowiadania Borowskiego mają wymiar moralistyczny, a nie nihilistyczny – odwołując się do tekstu, charakteryzuje styl, jakim pisane są opowiadania i sposób prowadzenia narracji (behawioryzm, styl lapidarny) – w czytanych opowiadaniach wskazuje cechy dokumentu i literatury pięknej 	<p>człowiekiem totalitarnym H. Arendt oraz z osobowością autorytarną T. Adorno; wyciąga wnioski, wykorzystuje je w dyskusji</p> <ul style="list-style-type: none"> – relacjonuje, jakie kontrowersje budziły opowiadania Borowskiego i wskazuje ich przyczyny („sprawa Borowskiego”) – określa, jaką diagnozę kulturze europejskiej postawił Borowski (cywilizacyjna utopia zamieniona w mechanizm ludobójstwa) – wyjaśnia, jaki związek z przedstawioną wizją człowieka „urobionego” przez obóz ma styl behawiorystyczny opowiadań <p>fakultatywnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje różne obrazy postaw ludzkich wobec systemu totalitarnego w literaturze dokumentalnej, np.: • porównuje obraz człowieka „urobionego” przez system – bohatera opowiadań Borowskiego i Stroopa z <i>Rozmów z katem</i> Moczarskiego • porównuje postawy więźniów i ich stosunek do wartości – w opowiadaniach Borowskiego i <i>Świętym</i> Szczepańskiego 	<p>E</p>
<p>Ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności</p>	<p>5</p>	<p>G. Herling- Grudziński, <i>Inny świat</i> (utwór czytany w całości)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza, opowiada, relacjonuje fragmenty utworu, w kontekście wiedzy historycznej i biografii autora; wskazuje dokumentalny charakter książki – rozpoznaje w powieści cechy pamiętnika, określa zasadę kompozycji i sposób prowadzenia narracji 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje podstawowe informacje o Herlingu-Grudzińskim jako więźniu łagrów i wybitnym pisarzu emigracyjnym (a także o środowisku „Kultury” oraz jej znaczeniu) – wskazuje introspekcję jako metodę pisarską związaną z moralistycznym 	

			<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje szczegółowej analizy i interpretacji wskazanych fragmentów (np. studium męczeństwa Kostylewa) – przedstawia metody fizycznego i psychicznego niszczenia ludzi w państwie sowieckim – charakteryzuje system obozów sowieckich jako obraz totalitaryzmu – interpretuje tytuł i motto powieści – formułuje główny problem i przesłanie utworu (ocalenie człowieczeństwa i wewnętrznej wolności, obraz człowieka, który nie chce poddać się złu i tragicznemu losowi) – interpretuje <i>Inny świat</i> jako odmowę poddania się złu – wymienia inne ważne publikacje i ich autorów ukazujące „archipelag GUŁag” 	<ul style="list-style-type: none"> przesłaniem utworu – porównuje obraz człowieka w sytuacji ekstremalnej w opowiadaniach Borowskiego i <i>Innym świecie</i> (przedstawia „spór” Grudzińskiego z Borowskim) – porównuje styl opowiadań Borowskiego (lapidarny) i <i>Innego świata</i> (więcej środków stylistycznych, epitety, metafory itd.) – formułuje własne wnioski i sądy na temat różnych wizji „świata za drutami” oraz postaw ludzkich w sytuacji ekstremalnej, stosunku do cierpienia, wolności i zniewolenia itp. 	
Obrazy Holocaustu w poezji	1	<p>W. Broniewski, <i>Ballady i romanse</i></p> <p>Proponowane konteksty: muzyka: M. Ptaszyńska, <i>Holocaust Memorial Cantata</i> do poematu L.W. Hedleya</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany utwór, odnajdując w nim literackie świadectwo Holocaustu – określa sposób ukazania w wierszu tragedii narodu żydowskiego (np. zarysowaną perspektywę i przestrzeń poetycką, ukazanych bohaterów, sytuację liryczną, „ja” liryczne, formę podawczą i przynależność gatunkową utworów, ukształtowanie języka artystycznego itp.) – wskazuje sposób przywołania tradycji romantycznej i określa jego funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany utwór, wykorzystując wiadomości z lekcji historii i różnych źródeł na temat Holocaustu – ocenia, w jaki sposób polscy pisarze traktowali (i poruszali) kwestię odpowiedzialności za eksterminację narodu żydowskiego 	MED
Walka o godną śmierć	4	H. Krall, <i>Zdążyć przed Panem Bogiem</i> (utwór czytany w	– przedstawia faktograficzny charakter książki Krall, m.in. wyjaśnia, kim był Edelman i jaką rolę odegrał w powstaniu w getcie warszawskim	– na podstawie relacji Edelmana i materiałów zamieszczonych w podręczniku (np. cytatów Nałkowskiej, Iwaszkiewicza) przedstawia tragedię	

	<p>całości)</p> <p>proponowane konteksty:</p> <p>sztuka: B. Linke, <i>Egzekucja w ruinach getta</i> H. Ołomucka, <i>Dziewczyna z podniesionymi do góry rękami</i></p> <p>muzyka: K. Penderecki, <i>Tren „Ofiarom Hiroszimy”</i></p> <p>M. Białoszewski, <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje dwie płaszczyzny czasowe relacji Edelmiana i określa, co je łączy – na podstawie relacji Edelmiana interpretuje wybuch powstania w getcie jako walkę o godną śmierć – interpretuje tytuł utworu – wyjaśnia, dlaczego Edelman twierdził, że „nie nadaje się na bohatera” i odrzuca wszelkie sugestie heroizacji powstania w getcie – w utworze Krall wskazuje cechy reportażu – wyjaśnia znaczenie i pochodzenie słowa „holocaust” – zbiera materiały do syntezy: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?” (m.in. opracowuje bibliografię najważniejszych pozycji i gromadzi wiadomości o ich autorach, wykorzystując informacje z podręcznika i znalezione samodzielnie w szkolnej bibliotece, internecie itp.) – określa, które cechy kwalifikują utwór do literatury pięknej, które zaś nadają mu wartość dokumentu – na podstawie czytanych fragmentów przedstawia, jaki obraz powstania warszawskiego zawarł Białoszewski w swoim pamiętniku – analizuje język <i>Pamiętnika...</i>; odnajduje w nim cechy relacji mówionej i określa funkcję takiego zabiegu – wyjaśnia, czym jest literatura faktu, przedstawia jej rozwój w latach 70., wymienia najważniejszych twórców i interesujące ich tematy (ogólnie, w zakresie wiadomości z podręcznika) 	<p>getta warszawskiego i stosunek do niej Polaków</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje opisy śmierci Żydów w getcie z literacką tradycją „pięknej” śmierci w walce – określa, jak Edelman łączy konwencję pięknego umierania z historią swojego pokolenia (przytacza cytaty) – przygotowuje i wygłasza prezentację: „Literackie świadectwa lat wojny i okupacji – dokument czy literatura piękna?”, w której wykorzystuje różne materiały ilustracyjne – określa sposób zapisania i przekazania doświadczeń czasu zagłady w znanych sobie utworach (synteza) – porównuje <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> z innymi utworami przedstawiającymi walkę z niemieckim okupantem – wskazuje przyczyny niechęci do fikcji literackiej w latach 70. – na przykładach znanych utworów pokazuje, jak literatura piękna łączy się z publicystyką lub osobistymi świadectwami – określa, które cechy zbliżają utwór do literatury pięknej, a które do publicystyki (dokumentu) 	<p>MED</p>
--	---	---	--	------------

			– podaje najważniejsze gatunki z pogranicza literatury pięknej i dokumentu (reportaże, pamiętniki, dzienniki, wywiady)		
Człowiek, który ocalał	1	T. Różewicz, <i>Ocalony, Lament, Termopile polskie</i> proponowane konteksty J. Szajna, <i>Ściana butów</i> A. Wróblewski, <i>Rozstrzelanie surrealistyczne</i> S. Burkot [<i>Formuła poezji Tadeusza Różewicza</i>]	– interpretuje wiersze Różewicza, wykorzystując kontekst historyczny oraz kontekst literacki poznanych wcześniej utworów ukazujących człowieka i jego system wartości w sytuacji ekstremalnej – określa, kim jest (w poezji Różewicza) człowiek, który ocalał z katastrofy – odwołując się do czytanych wierszy, wskazuje moralistyczny wymiar utworów Różewicza (diagnoza rozpadu wartości, „poszukiwanie nauczyciela i mistrza”, który pomoże odbudować ład) – charakteryzuje budowę i język artystyczny wierszy Różewicza, wyjaśnia jego ideowe przesłanie (odrzućenie zbędnej ekspresji, „mówienie ze ściśniętym gardłem”, wątpliwość, czy możliwa jest „sztuka po Oświećcieniu”) – w wierszach Różewicza dostrzega zatarcie granicy między językiem poezji a językiem prozy, ilustruje je przykładami – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową (fragment o poezji Różewicza)	– interpretuje wiersze Różewicza jako obraz samoświadomości człowieka ocalonego z zagłady – na podstawie czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega „Różewiczowski system wersyfikacyjny” – na podstawie wiersza <i>Ocalony</i> charakteryzuje świat po katastrofie i sytuację człowieka, wykorzystuje kontekst dzieł sztuki (Szajna, Wróblewski)	E
Język mówiony i język pisany	1		– wskazuje główne różnice między językiem mówionym i pisanym – rozpoznaje (w zapisie) język mówiony i pisany na podstawie ich cech	– podaje charakterystyczne cechy języka mówionego i pisanego – wskazuje niektóre źródła różnic między językiem mówionym i pisanym – wskazuje przykładowe utwory literackie, w których język mówiony stał się tworzywem artystycznym	

7. Literatura i komunizm					
Literatura czy propaganda?	1	<p>A. Ważyk, <i>Rzeka</i>, <i>Poemat dla dorosłych</i> (fragm.)</p> <p>proponowane konteksty: budownictwo socrealistyczne, np.: Nowa Huta, Pałac Kultury i Nauki w Warszawie plakat socrealistyczny portrety przywódców film: A. Wajda, <i>Człowiek z marmuru</i> muzyka: piosenki z kolekcji „Złote przeboje socjalizmu”, np.: <i>Budujemy nowy dom</i> wyk. Chór Czejanda</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin „socrealizm” – podaje główne założenia i cechy sztuki socrealistycznej, odnosi je do znanych sobie tekstów kultury (poezja, plakat, obrazy, piosenki) – ogólnie wyjaśnia, w jakich warunkach politycznych i społecznych istniała sztuka w różnych okresach PRL-u i jaki miały one na nią wpływ (naciski polityczne, indoktrynacja, propaganda, cenzura, przemilczanie niewygodnych tematów, zakłamywanie rzeczywistości itp. – ale i opozycyjność) – wyjaśnia określenie „nowomowa” i podaje jej przykłady (na podstawie podręcznika i znalezione w wierszach Ważyka) – wskazuje i objaśnia funkcje nowomowy – wyjaśnia, jakie były formy i cele wprowadzania Nowej Wiary, jak „prostowano historię”, czym był kult jednostki, odnajduje ich przejawy w znanych tekstach kultury (np. w wierszach Ważyka, plakacie socrealistycznym) – opisuje polską rzeczywistość ukazaną w <i>Poemacie dla dorosłych</i> (przytacza właściwe fragmenty) – interpretuje <i>Poemat dla dorosłych</i> jako wyraz rozczarowania rzeczywistością realnego socjalizmu – zna kontekst historyczny <i>Poematu dla dorosłych</i> („odwilż”) 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia, jaki wpływ miała nowomowa na język literatury i świadomość społeczeństwa – wyjaśnia, o czym mówią książki Orwella (<i>Folwark zwierzęcy</i> i <i>Rok 1984</i>) i na czym polega ich znaczenie dla kultury oraz myśli politycznej XX w. (na podstawie informacji z podręcznika) – zna Orwellovskie pochodzenie takich określeń, jak: nowomowa, Wielki Brat, prostowanie przeszłości – znajduje przykłady nowomowy w prasie (publicystyce) współczesnej – porównuje wiersze Ważyka, przedstawia ewolucję poglądów na rolę literatury i zmiany oceny sytuacji politycznej; wykorzystuje kontekst historyczny 	E
Życie w państwie totalitarnym – poezja przeciwko zniewoleniu	2	<p>Cz. Miłosz, <i>Zniewolony umysł</i> (fragm.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wie, że w literaturze, filmie, sztuce – w życiu kulturalnym PRL-u istniał nurt „świadectwa i sprzeciwu” sygnowany miesiącami politycznych przełomów; wymienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia twórców należących do pokolenia „Współczesności”, określa ich postawę wobec rzeczywistości (na podstawie wiadomości z podręcznika) 	MED

<p>umysłów i zakłamaniu języka</p>	<p>L. Tyrmand, <i>Dziennik 1954</i> (fragm.)</p> <p>K. Wierzyński, <i>Moralitet o czystej grze</i></p> <p>S. Barańczak, <i>Spójrzmy prawdzie w oczy, Wypełnić czytelnym pismem, Garden party</i></p> <p>J. Polkowski, <i>Moja słodka ojczyzna</i></p> <p>R. Kapuściński <i>Cesarz</i> (fragm..)</p>	<p>niektórych twórców mieszczących się w tym nurcie, ważne dzieła</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystując wiadomości z historii, lokalizuje najważniejsze wydarzenia literackie (tytuły, nazwiska, formacje) „historycznych” miesięcy (Czerwiec, Październik, Marzec, Grudzień, Sierpień) – wyjaśnia, jaki wpływ na język sztuki miała cenzura (język przemilczeń, politycznych aluzji, ezopowość, satyra, ironia, groteska), odnajduje te cechy w czytanych utworach – interpretuje czytane utwory, wnioskując na podstawie ich analizy – dostrzega i „rozszyfrowuje” aluzje polityczne i historyczne zawarte w czytanych utworach – wskazuje frazeologizmy i potoczny, określa ich funkcje – interpretuje wiersze poetów Nowej Fali jako próbę odkłamania języka i ukazania prawdy społecznej – w czytanych wierszach wskazuje i interpretuje środki językowe typowe dla poezji Nowej Fali – wyjaśnia, czym jest manipulacja językowa, podaje przykłady – w wierszach poetów Nowej Fali wskazuje demaskowanie manipulacji i zakłamania języka – wskazuje nawiązania romantyczne i znaki tradycji narodowej w wierszu Polkowskiego i określa ich funkcję – odczytuje <i>Cesarza</i> Kapuścińskiego (fragment) jako alegorię dyktatury – rozpoznaje sposób prowadzenia narracji i określa jej funkcję 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym był tzw. drugi obieg wydawniczy – dokonuje analizy i interpretacji czytanych utworów: – wymienia poetów Nowej Fali, przedstawia założenia ideowe i artystyczne tej formacji (na podstawie informacji z podręcznika i czytanych wierszy) – wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odwołując się do wierszy poetów Nowej Fali – na konkretnych przykładach (np. zaczerpniętych z mediów) przedstawia mechanizmy manipulacji językowej – określa, jakie środki stylistyczne służą uwzniośleniu postaci w wierszu Polkowskiego – wyjaśnia określenie „poezja stanu wojennego – dokonuje syntezy (np. w postaci referatu, eseju, rozprawki): „Różne reakcje literatury (filmu, sztuki...) na polityczną dyktaturę: powaga, śmiech, ironia...” – wyjaśnia, na czym polega faktograficzny, a na czym – paraboliczny charakter utworu Kapuścińskiego 	<p>F</p> <p>MED</p>
------------------------------------	---	--	---	---------------------

Akt mowy i funkcje tekstu	1		<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i krótko charakteryzuje funkcje tekstu (informacyjna, ekspresywna, impresywna, poetycka, *fatyczna, *performatywna i *magiczna) – rozpoznaje funkcje obecne we wskazanych tekstach – wyjaśnia, czym jest manipulacja językowa – we wskazanych tekstach rozpoznaje manipulację językową – wymienia podstawowe mechanizmy służące manipulacji (np. wartościowanie, eufemizmy, oddziaływanie na emocje, generalizacja) – podaje przykłady aktów mowy – rozpoznaje illokucję wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia mechanizm manipulacji językowej w czytany tekście – wyjaśnia, czym są lokucja i illokucja wypowiedzi 	
8. Literatura utraconych ojczyzn					
O wyobrażeniu przeszłości – krytycznie	1	<p>W. Gombrowicz, <i>Trans-Atlantyk</i> (fragment)</p> <p>J. Jarzębski, <i>Dziedzic z Sandomierskiego</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje wybrane fragmenty (np. z podręcznika) – wskazuje elementy parodii, groteski, satyry, określa, co jest przedmiotem krytyki pisarza – analizuje styl Gombrowicza pod kątem budowy zdań, określa jego charakterystyczne cechy (powtórzenia, „kresowy” szyk wyrazów) – odwołując się do tekstu utworu, określa stosunek pisarza do przeszłości szlacheckiej – czyta ze zrozumieniem tekst Jarzębskiego o Gombrowiczu – wyjaśnia, co to znaczy, że literatura zafalszowała ziemianom ich obraz świata (na podstawie czytanej tekstu), odnosi tę myśl do interpretacji <i>Trans-Atlantyku</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje mit sarmacki jako dziedzictwo polskiej przeszłości kształtujące wyobrażenie Polaków o sobie – porównuje <i>Trans-Atlantyk</i> z <i>Panem Tadeuszem</i> Mickiewicza i <i>Doliną Issy</i> Miłosza (lub innym utworem idealizującym przeszłość i obraz małej ojczyzny) – interpretuje <i>Trans-Atlantyk</i> jako polemikę ze szlachecko-romantyczną afirmacją polskości – wykorzystuje wiadomości z tekstu Jarzębskiego do interpretacji utworu Gombrowicza 	MED

9. Literatura i egzystencja					
Powieść jako filozoficzna parabola	5	A. Camus, <i>Dżuma</i> (powieść czytana w całości)	<ul style="list-style-type: none"> – streszcza fabułę powieści i opisuje jej świat przedstawiony, wskazując paraboliczny charakter utworu – porównuje opisy Oranu i życia jego mieszkańców w czasie kolejnych etapów rozwoju epidemii, interpretuje zauważone zmiany – prezentuje i charakteryzuje bohaterów utworu, wyjaśnia, na czym polega ich samotność, odnosi ją do egzystencjalistycznej koncepcji bytu ludzkiego – uzasadnia, że bohaterowie <i>Dżumy</i> ukazują różne postawy ludzkie wobec zła, np.: <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje filozofię życiową doktora Rieux i jej bohatera • przedstawia dylematy Ramberta i zachodzące w nim zmiany • przedstawia przemiany w światopoglądzie ojca Paneloux • w odniesieniu do postaci Tarrou wyjaśnia, czym jest wg Camusa „świętość” i czyste sumienie – rozpoznaje paraboliczny charakter dżumy (choroby) opisanej w powieści (przy dostrzeżeniu realizmu jej opisów) – interpretuje motto powieści – określa przesłanie powieści – wskazuje byt człowieka i pytanie o sens i sposób jego życia jako przedmiot filozofii egzystencjalistycznej – ogólnie przedstawia najważniejsze założenia egzystencjalizmu Sartre’a – interpretuje dzieła sztuki, które kojarzy się z egzystencjalizmem; określa, jak ukazują 	<ul style="list-style-type: none"> – na przykładach bohaterów powieści określa, czego doświadcza człowiek w zamkniętym świecie – wskazuje wojnę, okupację i obozy jako genezę koncepcji filozoficznej Camusa (obraz człowieka i jego cierpienia) – interpretuje <i>Dżumę</i> jako filozoficzną parabolę ukazującą tragizm ludzkiej egzystencji i postawy ludzkie wobec zła – odnosi utwór do założeń filozofii egzystencjalistycznej, wskazuje w powieści jej kluczowe pojęcia (np. śmierć, samotność, wolność i uwięzienie), rozpoznaje obraz tragicznej egzystencji „człowieka absurdalnego” itp. – przedstawia założenia filozofii egzystencjalistycznej, wskazując głównych jej twórców, np.: Sartre’a, Camusa; wymienia ważne dla niej pojęcia – podaje ogólne informacje o Camusie jako wielkim moralisście XX w., filozofie i pisarzu i jego najważniejszych utworach (na podstawie wiadomości z podręcznika) – określa klimat kultury europejskiej, w jakim zrodził się egzystencjalizm XX w. (na podstawie podręcznika) – określa, w jaki sposób filozofia egzystencjalistyczna wpłynęła na sztukę (literaturę, malarstwo, film) – odczytuje rzeźbę Giacomettiego, 	F
		proponowane konteksty: sztuka: A. Giacometti, <i>Idący człowiek</i>			

		<p>film: przykładowe kadry z filmów, w których widoczny jest wpływ egzystencjalizmu (z podręcznika)</p> <p>G. Herling-Grudziński, <i>Pieta dell'Isola</i> (fragm.)</p>	<p>człowieka i jakie prawdy o nim przedstawiają</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i interpretuje świat bohatera opowiadania Herlinga-Grudzińskiego – dokonuje syntezy (na podstawie poznanych utworów literackich i innych dzieł sztuki z różnych epok): „Doznanie samotności, cierpienia i śmierci – jako uniwersalne doświadczenie egzystencjalne człowieka”; pisze rozprawkę na ten temat 	<p>wskazując cechy dzieła nasuwające skojarzenia z egzystencjalistyczną koncepcją człowieka (np. jakimi środkami została wyrażona izolacja i samotność ludzka)</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje sposób ukazania tragizmu egzystencji człowieka w <i>Dżumie</i> i opowiadaniu Herlinga-Grudzińskiego – na podstawie obu utworów przedstawia wykorzystanie motywu choroby jako metafory egzystencji człowieka (np. cierpiący, samotny, zamknięty w sobie – uwięziony) 	
Bilans Różewicza	3	<p>T. Różewicz, <i>Spadanie..., W środku życia, Drewno</i></p> <p>proponowane konteksty:</p> <p>W. Blake, <i>Strącenie zbuntowanych aniołów</i></p> <p>D. Bouts, <i>Piekło</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersze Różewicza, przywołując utwory wcześniej poznane (np. <i>Ocalony</i>) i ich kontekst historyczny, np.: <ul style="list-style-type: none"> • określa, jakie znaczenie dla człowieka ma świadomość istnienia stałych wartości, „góry” i „dołu”, obawa przed upadkiem moralnym • wskazuje różnice znaczeniowe między „upadkiem” a „spadaniem” jako wyznaczniki obrazu człowieka różnych epok • określa właściwości języka poetyckiego Różewicza (analizuje dobór rzeczowników i znaczenia, w jakich występują, składnię zdań, obecność środków stylistycznych, frazeologię itp.) • odnajduje utarte zwroty językowe, frazeologizmy, schematy różnych wypowiedzi; interpretuje je jako kompromitację słów i wyrażeń, które zatraciły swoje znaczenia, pustosłowa, chaosu pojęciowego i moralnego, w jakim 	<ul style="list-style-type: none"> – na podstawie znanych tekstów kultury przedstawia symbolikę góry i dołu w kulturze europejskiej – przedstawia motyw „pierwszego upadku” (strącenia zbuntowanych aniołów) i jego kulturową interpretację; przywołuje zawierające go różne teksty kultury – określa, jaką funkcję w poezji Różewicza pełni milczenie (cisza) – wskazuje przykłady konkretyzacji metafor, omawia ich funkcje – na podstawie czytanych wierszy oraz wiadomości z podręcznika określa, jaką ocenę kultury europejskiej zawarł poeta w swojej twórczości – dokonuje syntezy: Jak literatura różnych epok ukazywała „upadek człowieka” i związaną z nim koncepcję kondycji ludzkiej 	

			<p>żyje współczesny człowiek</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia sytuację człowieka w świecie pozbawionym hierarchii wartości, ładu, trwałych znaczeń, kierunków dążenia, celu życia, Boga... itp. 		
Poezja wobec dylematów egzystencji	2	<p>S. Grochowiak, <i>Płonąca Żyrafa</i> W. Szymborska, <i>Obmyślam świat, Utopia, ***</i> [Nicość...]</p> <p>proponowane konteksty: S. Balbus, <i>Poetycki warsztat Szymborskiej...</i></p> <p>malarstwo: S. Dali, <i>Płonąca żyrafa</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – czyta i interpretuje wiersze, wskazując odniesienia do filozofii egzystencjalizmu, np.: interpretuje stan śmierci, w jakim znajduje się podmiot liryczny wiersza – odnajduje motywy i formy w sztuce, do których nawiązuje wiersz Grochowiaka i tytuł tomu <i>Menuet z pogrzebaczem</i> – określa, jaką funkcję pełnią w wierszu Grochowiaka motywy brzydoty – opisuje kondycję ludzką w ujęciu Grochowiaka – ocenia „drugie wydanie świata” w wierszu Szymborskiej – wskazuje i formułuje pytania (problemy) filozoficzne obecne w wierszach Szymborskiej – opisuje właściwości języka poetyckiego Szymborskiej (gry znaczeniami wyrazów, wykorzystanie podobieństw brzmieniowych, rozbijanie frazeologizmów itp.) – w wierszach Szymborskiej rozpoznaje ironię, sarkazm, parodię; określa ich funkcje – czyta ze zrozumieniem fragment eseju Balbusa – analizuje język poetycki czytanych wierszy pod kątem słownictwa (np. powtarzające się rzeczowniki i czasowniki), składni, obecności potocyzmów i poetyzmów, wymieszania konwencji i stylów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia termin „turpizm” (znaczenie, pochodzenie, przedstawia związaną z nim polemikę poetów) – interpretuje wiersz Grochowiaka w kontekście filozofii egzystencjalizmu – rozpoznaje filozoficzny kontekst czytanych wierszy Szymborskiej (np. dialektyka jako sztuka poszukiwania prawdy, poglądy na zmienność i trwanie, istnienie i nicość itp.) – odczytuje sprzeciw wobec śmierci zawarty w wierszach poetki – podaje ogólne informacje o autorach czytanych wierszy (na podstawie podręcznika) – na podstawie statystycznej analizy słownictwa określa tematykę i problematykę różnych nurtów poezji współczesnej (bierze pod uwagę np. wiersze z podręcznika, teksty piosenek młodzieżowych i inne grupy tekstów) – odczytuje i interpretuje dzieła malarskie reprezentujące nurt egzystencjalistyczny w sztuce 	F
					F

10. Teatr groteski: rewolucja i absurd					
Współczesny Everyman – czyli człowiek „umarły za życia”	2	T. Różewicz, <i>Kartoteka</i> (fragmenty)	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje bohatera <i>Kartoteki</i>, interpretuje jego bierność, brak imienia, wieku, zawodu itp. – określa, jak bohater <i>Kartoteki</i> postrzega swoje życie (zestawia jego świadomość ze świadomością podmiotu lirycznego wierszy Różewicza) 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje kreację bohatera <i>Kartoteki</i> z tradycyjną rolą bohatera dramatu – w konstrukcji bohatera rozpoznaje biografię pokolenia wojennego, wskazuje jego doświadczenia, dylematy moralne, kompleksy itp. istniejące w świadomości bohatera, wprowadza kontekst podmiotu lirycznego wierszy Różewicza – wyjaśnia, dlaczego bohater jest „umarły za życia” – określa źródła deformacji świata przedstawionego w dramacie (istnieje on w świadomości i podświadomości bohatera) – wyjaśnia, czym był teatr absurdu lat 50., wymienia głównych twórców i ogólne założenia nurtu, wiąże go z egzystencjalizmem 	MED
Za co kochamy Mrożka...	4	S. Mrożek, <i>Tango</i> (utwór czytany w całości) T. Nyczek, [„ <i>Tango</i> ”	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje przestrzeń sceniczną dramatu, wygląd, zachowanie i język bohaterów, określa ukazany w ten sposób obraz świata – zestawia poglądy na kulturę przedstawicieli trzech pokoleń ukazanych w dramacie – wyjaśnia, jak ukazany jest motyw buntu pokoleniowego – określa, jaką rolę odgrywa w dramacie motyw ślubu (odnosi go do tradycji literackiej) – wyjaśnia przyczyny klęski Artura – charakteryzuje postawę i poglądy Edka, określa jego rolę w dramacie – ocenia postawy reprezentowane przez postacie sceniczne (np. Artura, Edka, Eugeniusza, Stomila i Eleonory) 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w dramacie cechy tragikomedii rodzinnej – wskazuje elementy konwencji groteskowej i określa jej funkcje – wyjaśnia określenie „teatr groteski” – odnosząc je do <i>Tanga</i> – wyjaśnia, czym jest purnonsens, ilustrując go przykładami z dramatu Mrożka – kojarzy postać Edka oraz jego relacje z innymi postaciami z wydarzeniami historycznymi ostatnich kilkudziesięciu lat – wyjaśnia, jaką funkcję w dramacie pełni motyw tanga, odnosząc go do recepcji 	

		<i>Sławomira Mrożka – sztuka polska i uniwersalna]</i>	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje <i>Tango</i> jako: <ul style="list-style-type: none"> • dramat o źródłach tyranii • obraz egzystencjalnych problemów człowieka współczesnego • dramat o przemianach kulturowych – dokonuje syntezy: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok (powtórzenie i zebranie materiału) – czyta ze zrozumieniem literaturę naukową (fragment książki T. Nyczka) 	<ul style="list-style-type: none"> kulturowej tego tańca – wykorzystuje tezy i informacje z eseju Błońskiego do interpretacji postaci dramatu i reprezentowanych przez nie postaw – przygotowuje samodzielną prezentację z wykorzystaniem materiałów ilustracyjnych: „Funkcjonowanie motywu tańca w literaturze różnych epok” 	MED
11. Poezja, która ocala					
Klasycyzm i harmonia	1	L. Staff, <i>Problemy, Człowiek, Wiosna</i>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: klasycyzm, klasyk, klasyczny, dostrzegając ich wieloznaczność – analizuje i interpretuje czytane wiersze – określa ich nastrój i wskazuje tworzące go środki poetyckie – analizuje budowę wersyfikacyjno-składniową utworów, słownictwo, środki stylistyczne, wskazuje ich związek z klasycznym wzorcem poezji – określa postawę poetycką wpisaną w wiersze Staffa – przedstawia obraz człowieka ukazany w późnej poezji Staffa – dostrzega obecność toposów wiosny oraz ogrodu i wyjaśnia ich znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polegają przemiany postawy poetyckiej L. Staffa (syntezuje wiedzę o twórczości Staffa) – rozpoznaje obecność tradycji klasycznej w twórczości Staffa (na podstawie czytanych wierszy) 	F
Polak patrzy na mury getta i tragedię narodu żydowskiego	1	Cz. Miłosz, <i>Campo di Fiori</i> Proponowane konteksty: muzyka: M. Ptaszyńska, <i>Holocaust Memorial</i>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersz, odnajdując w nim literackie świadectwo Holokaustu – określa funkcję powiązania dwóch planów czasowych w wierszu Miłosza – interpretuje sens „morałów” wskazanych w wierszu Miłosza oraz odautorskiej refleksji o „samotności ginących” – w świetle wiersza określa wskazane przez Miłosza zadanie poety i poezji 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje czytany utwór, wykorzystując wiadomości na temat Holokaustu (z lekcji historii i różnych źródeł) – przeprowadza analizę i pogłębioną interpretację wiersza Miłosza, opisuje jego kompozycję, ukształtowanie języka artystycznego, funkcję środków stylistycznych itp. 	MED

		<p><i>Cantata</i> do poematu L.W. Hedleya</p>	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje sposób ukazania tragedii narodu żydowskiego w wierszu Miłosza i <i>Balldach i romansach</i> Broniewskiego (np. zarysowaną perspektywę i przestrzeń poetycką, ukazanych bohaterów, sytuację liryczną, „ja” liryczne, formę podawczą i przynależność gatunkową utworów, ukształtowanie języka artystycznego) 	<ul style="list-style-type: none"> – odczytuje wiersz Miłosza jako świadectwo ciągłości historycznego doświadczenia ludzi – ocenia, w jaki sposób polscy pisarze traktowali (i poruszali) kwestię odpowiedzialności za eksterminację narodu żydowskiego 	
Poeta w świecie kultury i historii	2	<p>Cz. Miłosz, <i>Świat (poema naiwne): Wiara, Nadzieja, Miłość, St. Ign. Witkiewicz, Przedmieście, Który skrzywdziłeś, Zakłęcie</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – dokonuje analizy i interpretacji poznanych wierszy Miłosza – określa, kim jest podmiot liryczny czytanych wierszy i jakie są jego relacje z autorem (z tej perspektywy ocenia przedstawione w wierszach poglądy) – omawia filozoficzne przesłanie wierszy z cyklu <i>Świat (poema naiwne)</i> – wskazuje, w czym poeta upatruje ocalenia wartości, ładu, człowieczeństwa – opisuje język poetycki Miłosza, wskazuje jego stałe cechy (np. posługiwanie się obrazowym przykładem, aforystyczność, stosowanie epitetów i metafor, przejrzystość składni) – wskazuje i interpretuje krajobrazy (przestrzeń poetycką) w różnych wierszach Miłosza, dostrzega odniesienia do kulturowego motywu „ogrodu” i „cmentarza” – w wierszu <i>Zakłęcie</i> wskazuje „powszechnie idee” ustanowione przez rozum; wyjaśnia klasyczne pojęcie „rozumu” jako mocy tworzenia wartości i przeciwstawiania się rozpacz – rozpoznaje i komentuje ironię obecną w wierszu <i>Zakłęcie</i> – wskazuje toposy i nawiązania kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia terminy: liryka roli, monolog „persony” lirycznej; odnosi je do formy podawczej czytanych wierszy – określa, na czym polega oszczędność formy poetyckiej w wierszach Miłosza i jaka jest jej funkcja – przedstawia relacje między „naiwną” formą wierszy z cyklu <i>Świat</i> a ich doniosłym przesłaniem filozoficznym – na przykładach czytanych wierszy wyjaśnia, na czym polega nowa technika poetycka Miłosza (równorzędność warstwy realistycznej, opisowej i symbolicznej utworu) – tłumaczy na czym polega postawa ironiczna w wierszach Miłosza (na konkretnych przykładach) – na podstawie czytanych wierszy określa, jakich wartości poszukuje Miłosz w tradycji kultury – przedstawia, jak Miłosz postrzega historię i jak pojmuje odpowiedzialność moralną człowieka (także na podstawie poznanych wcześniej wierszy poety; synteza materiału) – interpretuje wiersz <i>Który skrzywdziłeś</i> w kontekście utworów z różnych epok 	E

			<p>obecne w czytanych wierszach i określa ich funkcje</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa, jak Miłosz pojmuje zadania poety w rzeczywistości totalitaryzmu i zniewolenia (obrona wartości) – wyjaśnia, dlaczego po II wojnie światowej polska literatura rozwijała się na emigracji; podaje nazwiska najważniejszych jej przedstawicieli 	<p>ukazujących tyrana (np. <i>Makbet</i>, III część <i>Dziadów</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> – szerzej przedstawia moralistyczny charakter poezji Miłosza, wskazując jego klasyczne fundamenty – podaje najważniejsze informacje o literaturze emigracyjnej, ocenia znaczenie „Kultury” paryskiej (na podstawie informacji z podręcznika) 	
	3	<p>Z. Herbert, <i>Tamaryszek</i>, <i>Apollo i Marsjasz</i>, <i>Powrót prokonsula</i>, <i>Przesłanie Pana Cogito</i>, <i>Potęga smaku</i></p> <p>proponowane konteksty: Z. Kubiak, <i>Pożegnanie dzieciństwa</i> (fragm.) sztuka: <i>Głowa woźnicy</i>, rzeźba z Akropolu <i>Poliklet</i>, <i>Doryforos</i> <i>Myron</i>, <i>Dyskopol</i> <i>Michał Anioł</i>, <i>Dawid</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje czytane wiersze Herberta – identyfikuje podmiot liryczny wiersza <i>Tamaryszek</i> jako poetę; wskazuje jego nowe powinności – określa, jak Herbert postrzega zadania poety wobec ludzkich cierpień, wskazuje kontekst historyczny tych poglądów – wyjaśnia określenie „poetyka kontemplacji” i odnosi je do wiersza <i>Tamaryszek</i> oraz do innych utworów Herberta (a także innych poetów, np. Staffa) – określa funkcję kostiumu antycznego w wierszu <i>Powrót prokonsula</i>, wskazuje dawne ideały i wartości, które zostały w ten sposób przywołane, określa, jakie jest ich miejsce (zdaniem poety) we współczesnym świecie – przedstawia bohatera lirycznego wiersza <i>Przesłanie Pana Cogito</i>, wskazuje jego kartezjański rodowód – na podstawie <i>Przesłania...</i> przedstawia poetyckie credo Herberta jako współczesnego moralisty – wyjaśnia, na czym polega heroizm moralny i tragizm Herbertowskiego Pana Cogito – wyjaśnia, dlaczego „smak” okazuje się 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wiersz Herberta, sytuując go w kontekście historycznym, kulturowym, filozoficznym – prezentuje informacje o życiu i twórczości Herberta (zakres wiadomości z podręcznika) – wyjaśnia, co to znaczy, że w wierszach Herberta klasycyzm jest znakiem postawy moralnej – na przykładzie czytanego wiersza wyjaśnia, jak Herbert nawiązuje do tradycji kultury i jak ją reinterpretuje – interpretuje postać Pana Cogito jako obraz problemów moralnych współczesnego intelektualisty – na podstawie poznanych (także wcześniej) wierszy określa, jak Herbert wykorzystuje dziedzictwo przeszłości kulturowej (synteza) – dokonuje syntezy: wymienia poetów XX w., których określa się mianem klasyków, wskazuje w jaki sposób nawiązywali do wzorców i ideałów klasycznych; wyjaśnia, w jaki sposób postawa klasyczna była odpowiedzią na zagrożenia współczesności 	

			<p>kategorią etyczną (z jakimi wartościami się wiąże)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje i interpretuje nawiązania kulturowe obecne w czytanych utworach – określa dziedzictwo kulturowe obecne w czytanych wierszach (nawiązania „śródziemnomorskie”, przywoływane dzieła sztuki itp.) – czyta ze zrozumieniem fragment eseju Kubiaka – dokonuje syntezy: na podstawie znanych utworów i dzieł sztuki uzasadnia, że antyk i mity greckie stanowią wciąż żywe źródło kultury śródziemnomorskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – przygotowuje prezentację na temat trwałej obecności nurtu klasycznego w kulturze europejskiej (dokonuje syntezy materiału), wykorzystuje utwory poznane na lekcjach polskiego w liceum i lektury własne, oraz materiał ilustracyjny 	
Etyka, estetyka i etykieta językowa	1		<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia pojęcia: etyka mowy, estetyka mówienia, etykieta językowa; odnosi je do właściwych aspektów wypowiedzi – określa, w jakich sytuacjach można użyć wskazanych aktów mowy – rozpoznaje nawiązania do estetyki mówienia i etyki mowy w czytanych wierszach (np. Staffa, Miłosza i Herberta) 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia (definiuje) terminy: etyka mowy, estetyka mówienia, etykieta językowa; – wyjaśnia różnice między stosownością i skutecznością wypowiedzi (na przykładach) 	
12. Poezja wiary					
Spotkania z Bogiem	3	<p>J. Twardowski, <i>za szybko, samotność, przezroczyść, szukam</i></p> <p>oraz wybór wierszy innych autorów XX w., np.: J. Liebert, <i>Jeździec</i>, Koguty, A. Kamińska, <i>Odejsie Hioba</i>,</p>	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wskazane wiersze: <ul style="list-style-type: none"> • określa, jakie treści i przeżycia zawiera współczesna „poezja wiary” (świadczenie osobistych spotkań z Bogiem, ukazywanie obecności tego, co nadprzyrodzone, poczucie sensu istnienia itp.) • charakteryzuje relacje między nadawcą (ja) i odbiorcą (Ty – Bóg) w czytanych wierszach; określa jaką funkcję pełni przyjęta w wielu wierszach stylistyka rozmowy • określa literackie (stylistyczne) sposoby 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje starotestamentowe źródło motywu rozmowy człowieka z Bogiem, interpretuje sposób jej ujęcia w poezji współczesnej – przedstawia chrześcijańskie rozumienie Słowa, zestawia je ze znaczeniem słowa poetyckiego – interpretuje czytane utwory w kontekście filozoficznym (św. Augustyn i św. Tomasz, dzieła mistyków hiszpańskich, Pascal, personalizm) – w czytanych wierszach odnajduje 	

	<p>J.St. Pasierb, *Genesis</p> <p>proponowane konteksty: sztuka: Michał Anioł, <i>Stworzenie Adama</i></p> <p>muzyka: H.M. Górecki, <i>III Symfonia „Symfonia pieśni żalonych”</i> op. 36, cz. II</p> <p>L. Kołakowski, <i>Odwet sacrum w kulturze świeckiej</i></p>	<p>ukazania sfery sacrum</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje język artystyczny czytanych utworów, wskazuje środki stylistyczne (np. apostrofy, powtórzenia, paradoksy, epitety itp.) i określa ich funkcje w omawianych utworach • odnajduje postawę afirmacji świata istniejącego niezależnie od człowieka <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia relacje między wiedzą a wiarą w wierszach Twardowskiego – określa, na czym wg Twardowskiego polega autentyczna świętość – opisuje przeżycia duchowe i doświadczenia egzystencjalne, o których mówi Twardowski, – charakteryzuje postać podmiotu lirycznego jako człowieka, który doświadcza obecności Boga – opisuje język poetycki Twardowskiego (np. określa funkcję wyrazów pochodzących z języka potocznego, nadawanie cech fizycznych rzeczownikom abstrakcyjnym, stylizację litanią itp.) – charakteryzuje podmiot liryczny wierszy Lieberta – wyjaśnia sens symbolu koguta na niebie, a także symbolikę kolorów w wierszach Lieberta – określa, w jaki sposób Kamińska ukazuje postać Hioba (odchodzi szczęśliwy) – przedstawia ukazaną przez poetkę zależność między cierpieniem a szczęściem – wskazuje i interpretuje podwójne nawiązanie w wierszu Genesis: do opisu stworzenia człowieka i do dzieła Michała Anioła – czyta ze zrozumieniem fragment prozy 	<p>paradoksy, określa ich funkcję w nazywaniu Niewyraźnego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia koncepcję człowieka stworzoną przez mistyków; odnosi ją do poezji Kamińskiej – wymienia trzy porządki (ciała, umysłu i miłości) opisane przez Pascala, odnosi je do poezji Twardowskiego – podaje podstawowe informacje o życiu i twórczości Twardowskiego – w czytanych wierszach dostrzega nawiązania do postaci i motywów biblijnych (np. Hiob, Pieta, Genesis), wyjaśnia, na czym polega ich reinterpretacja i jakie prawdy ukazują – interpretuje dzieła sztuki nawiązujące do motywów religijnych, określa w jaki sposób środkami malarskimi artyści przedstawiają sferę sacrum oraz relacje człowieka i Boga – przedstawia najważniejsze informacje na temat Kołakowskiego (z podręcznika) 	<p>F</p> <p>F</p>
--	--	---	---	-------------------

			Kołakowskiego		
Przesłanie Jana Pawła II	1	Jan Paweł II, <i>Pamięć i tożsamość</i>	<ul style="list-style-type: none"> – podaje informacje o życiu, działalności i twórczości Jana Pawła II – wyjaśnia, czym jest według Jana Pawła II pamięć historyczna – przedstawia refleksje Jana Pawła II na temat kondycji ludzkiej, źródła zła, odpowiedzialności ludzkiej, wspólnotą Europy oparta na chrześcijańskich korzeniach – wyjaśnia, jak papież rozumie pojęcie narodu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia podstawowe założenia katolickiej nauki społecznej – wyjaśnia, jakie miejsce w nauce Papieża zajmuje biblijna Księga Rodzaju 	
13. Więcej niż sztuka – Białoszewski i duch eksperymentu					
Białoszewski – poeta „osobny”. Donosy rzeczywistości	3	<p>M. Białoszewski, <i>Szare eminencje zachwytu,</i> <i>Sprawdzone sobą,</i> <i>Obierzyny (2)</i></p> <p><i>wywód jestem 'u,</i> <i>namuzowywanie,</i></p> <p><i>Ja stróż latarnik</i> <i>nadaję z mrówkowca,</i></p> <p><i>Śmierć</i></p> <p>proponowane konteksty: R. Opałka, <i>Detale,</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje i interpretuje utwory Białoszewskiego – określa świat poetycki jego wierszy (przestrzeń, ludzi, przedmioty, działania będące przedmiotem namysłu i poetyckiego opisu) – wyjaśnia, dlaczego poezję Białoszewskiego zalicza się do nurtu lingwistycznego – tłumaczy, czym jest lingwistyka (językoznaństwo), co stanowi przedmiot jej badań – na podstawie czytanych wierszy wskazuje „gry z językiem” i eksperymenty Białoszewskiego prowadzące do stworzenia własnego języka poetyckiego – określa, jak język Białoszewskiego zmienia sposób widzenia rzeczywistości (odkrywanie rzeczy zwykłych, uwznioślanie codzienności, fascynacja banałem i szczegółem codzienności, metamorfozy zwykłych przedmiotów itp.) – przedstawia, jaki był stosunek Białoszewskiego do tradycji poetyckiej (wskazuje preferowanie poezji wygłaszanej) 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia informacje o życiu i twórczości Białoszewskiego, w tym również o jego poszukiwaniach teatralnych, Teatrze Osobnym itp. (zakres wiadomości z podręcznika, w tym fragment wspomnień Sobolewskiej) – wyjaśnia termin „poezja lingwistyczna”, odnosząc go do Białoszewskiego i innych poetów XX w. – analizuje specyficzne dla Białoszewskiego środki językowe (np. „rozbijanie” słów, zamianę kategorii gramatycznych, dopisywanie nowych końcówek, kojarzenie słów odległych znaczeniowo na podstawie podobieństwa brzmieniowego, wprowadzanie instrumentacji głoskowej, wytrącanie słów z ich naturalnego kontekstu) – określa, jaką rolę odgrywa zapis i kształt graficzny wiersza (segmentacja tekstu, krótkie wersy, wcięcia, odstępy itp.) – wyjaśnia słowo „epifania” i określa, jaki efekt wywołuje odniesienie go do 	

		J. Sławiński, <i>Być sobie jednym</i>	<ul style="list-style-type: none"> – analizując wskazane utwory, określa, na czym polegały „epifanie” (olśnienia) Białoszewskiego – przywołując konkretne utwory, wyjaśnia, dlaczego Białoszewski bywa nazywany „poetą rupieci” – wskazuje zbieżność „eksperymentów” Białoszewskiego z kierunkami poszukiwań neoawangardy zachodniej lat 60. (np. obserwowanie życia codziennego, zwykłych sytuacji, działania artystyczne, happeningi, komponowanie utworu ze „strzępów” rzeczywistości) – określa, w jaki sposób Białoszewski mówi o sprawach egzystencjalnych: życiu, śmierci – przedstawia obraz śmierci w wierszu Białoszewskiego na tle kulturowej tradycji motywu – czyta ze zrozumieniem tekst Sławińskiego – na podstawie analizy wskazanych wierszy określa, czym dla Białoszewskiego jest wiersz i pisanie poezji 	<ul style="list-style-type: none"> „olśnień” banalnymi rzeczami codziennymi – przywołuje role przedmiotów w teatrze Białoszewskiego (na podstawie wiadomości z podręcznika) – wyjaśnia, czym był Teatr Osobny i w jaki sposób eksperymenty teatralne wynikały z pojmowania przez Białoszewskiego roli słowa (sztuki) – wskazuje działanie artystyczne (sam proces powstawania dzieła) jako przedmiot sztuki twórców neoawangardy na Zachodzie, podaje przykłady – wyjaśnia, w jaki sposób twórcy neoawangardy włączali do swych utworów elementy rzeczywistości (np. muzyka konkretna Cage’a, odgłosy rzeczywistości w wierszach Białoszewskiego) – dokonuje syntezy: przedstawia Białoszewskiego jako poetę na tle tradycji literackiej (różnych koncepcji poety) 	
Język jako system znaków	1		<ul style="list-style-type: none"> – opisuje język jako system znaków – rozróżnia systemy znaków jednoklasowe i dwuklasowe (podaje przykłady) – wyjaśnia, na czym polega konwencjonalność znaków językowych – określa, jaką rolę w języku (jako systemie) odgrywa gramatyka 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje język jako system znaków na tle innych języków (kodów) 	
14. Przygoda z wolnością – młoda literatura przełomu lat 80. i 90.					
Człowiek ponowoczesny w	2	M. Świetlicki, <i>Dla Jana Polkowskiego,</i>	– czyta i interpretuje wiersze poetów współczesnych	– wyjaśnia, dlaczego do młodych poetów i pisarzy przylgnęła nazwa „barbarzyńcy”	

<p>poezji „barbarzyńców”</p>		<p>M. Biedrzycki, <i>Akslop</i> J. Podsiadło, <i>Don't leave me</i></p> <p>proponowane konteksty: sztuka: P. Campus, <i>Trzy przejścia</i>, A. Warhol, <i>Marlin Monroe</i></p> <p>architektura: hotel Jan III Sobieski,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określa wpisaną w wiersze postawę wobec rzeczywistości, obowiązków społecznych i obywatelskich itp., wyjaśnia, na czym polegał ich bunt wobec obowiązujących kanonów - rekonstruuje portret człowieka ponowoczesnego ukazany w wierszu Świetlickiego, jego stosunek do obowiązków obywatelskich, świąt narodowych itp. - przedstawia problemy i tematy interesujące młode pokolenie twórców oraz przez nie odrzucane - na podstawie czytanych wierszy określa jak pokolenie „bruLionu” rozumie „bycie poetą” - w czytanych wierszach wskazuje i interpretuje elementy prowokacji artystycznej i obyczajowej - wyjaśnia (ogólnie), równoważne terminy: postmodernizm i ponowoczesność - wyjaśnia określenie „literatura trzeciego obiegu” -* podaje przykłady funkcjonowania kultury alternatywnej (np. „Pomarańczowa Alternatywa”, art-ziny, graffiti, sztuka komputerowa) 	<p>oraz jakie sensy się w niej kryją (jaką postawę artystyczną sygnuje to słowo)</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, czym jest „poezja niewolników”, o której mowa w wierszu Świetlickiego, określa, o jaki rodzaj niewoli chodzi - przedstawia i ogólnie prezentuje środowisko „bruLionu” (nonkonformizm, kontestacja literatury obywatelskiej, prowokacja artystyczna i obyczajowa, „ulubione” lektury, odrzucenie symboliki romantycznej – zwrot ku kulturze masowej itp.) - w czytanych wierszach wskazuje wpływy języka komunikacji masowej lub „języka ulicy” - wyjaśnia, jaką diagnozę postawił kulturze i historii Fukuyama (ogólnie, zakres wiadomości z podręcznika) - przedstawia ogólny, syntetyczny obraz „człowieka ponowoczesnego”, przywołuje odpowiednie cytaty z omawianych wierszy 	<p>MED</p> <p>F</p>
<p>Powtórzenie i zebranie materiału klasy III</p>	<p>2-4</p>		<p>- prezentuje w ujęciu syntetycznym zagadnienia literackie i kulturowe omówione w klasie III</p>	<p>- prezentuje w sposób pogłębiony zagadnienia literackie i kulturowe omówione w klasie III</p>	

SPRAWDZIANY (NAUKA O JĘZYKU, CZYTELNICTWO, REDAGOWANIE WYPOWIEDZI), ZAJĘCIA POWTÓRZENIOWE (oprócz przewidzianych w rozkładzie) – w zależności od potrzeb, ok. 10 godzin.